

Kabikona

Givimayeta

Nufunufu nofe i iyaviya kafa viuḡu fasinei. I iyavita namaise fwayafwaya kana matatafu i vibutu, namaise namoḡa i vibutu eketa namaise fiyao Isineni i vibutu. Tofwa nuwesi nakanakasisi viginiwa nofe sinenei.

Nuyavana 1-11 i iyavita namaise fwayafwaya keta namoḡa Guyau i mikifufunisi. Nofe sifufunama ta ginaḡanaia o Adama keta Ive, Keni keta Ebeni, Nowa keta ukowasobu, eketa Babeni numa manuwanoḡomatesi fasisiyai.

Nuyavana 12-50 i iyavita namaise fiyao Isineni i vibutu. Nofe sifufunama ta ginaḡanaia Ebenaamu, natuna Aisake, waḡana Yakobo keta Yakobo natunatuna nasi 12 Isineni fasekwina nenei.

Gwadinama aitevana nufunufunama nofe i viginiwiya muka ita iyaveita kana wava, atu tosanamana si vitumaḡana vitana Mosese nofe sifusifufu i viginiwiya fiyao Isineni fasisiyai be yo sina tukuya namaise Guyau i gibokeisi yana namonamoḡa keta avana i fufuniya fasisiyai. Mosese nufunufu nofe i viginiwiya kamo 1500 keta 1230 B.C. kana kawasasai.

Guyau abama, fwayafwaya keta namoḡa i fufunisiya. (1:1–2:25)

Go'yona keta kuvavana kasi kafa viuḡu. (3:1-24)

Adama nenei tu i niya Nowa nenei. (4:1–5:32)

Nowa keta ukowasobu. (6:1–10:32)

Babeni numa manuwanoḡomatesi. (11:1-9)

Semi nenei tu i niya Ebenamu nenei. (11:10-32)
 Ebenaamu, Aisake, keta Yakobo. (12:1–35:29)
 Isowa susukwana. (36:1-43)
 Yosefa keta sisitaina. (37:1–45:28)
 Fiyao Isineni Itifita nenei. (46:1–50:26)

Kifufuna Vauvau

¹ Kafa viuḡuwai Guyau abama keta fwayafwaya i fufunisiya. ² Eatu maiunuununa keta kawakakavina keta kumanovana kunukubana ogodibu i gikafufuya. Keta Guyau Kanununa etanei i kanukanuwedadaniya.

³ Keta Guyau i bwaduwa, “Mayesina, ku kikinomana,” keta mayesina i kikinomana.
⁴ Guyau mayesina i kitiya dewadewana eketa mayesina i nutakiya kumanovana nenei.

⁵ Keta mayesina i weniya *kuyadayada* atu kumanovana i weniya *nuwabuna*. Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, na naki kuyadayada kafa viuḡu.

⁶ Guyau i bwaduwa, “Baiyavana, ku kikinomana ukowa kasi kawasasai be ku nutakiya kabaḡa nuwesi nenesiyai.” ⁷ Eketa na naki maise i kikinomana. Guyau baiyavana i fufuniya ebe ina nutakiya ata kana ukowa keta tanowa kana ukowa.

⁸ Baiyavananama i weniya *abama*. Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, na naki kuyadayada kana vinuwa.

- 9 Keta Guyau i bwaduwa, “Ukowa abama kanonovanei ikavivau kabaḡa tamokaḡa nenei atu fwayafwaya kasakanina ku kikinomana.” Eketa na naki maise i kikinomana. 10 Kasakanina i weniya *fwayafwaya* atu ukowa i kaviviya i weniya *gibo*. Keta Guyau i kitiya naki dewadewana. 11 Yota i bwaduwa, “Kisisiku tuninatunina fwayafwaya nenei i kawananaimi. Kai vivisisimi, kai na kavami be na susukwami.” Eketa na naki maise i kikinomana. 12 Kisisiku tuninatunina fwayafwaya kasakaninei si tafwa. Kai vivisisisi, kai na kavasi be na susukwasi si viuwa maise kiayonisi. Keta Guyau i kitiya naki dewadewana.
- 13 Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, kuyadayada kana vitonu.
- 14 Keta Guyau i bwaduwa, “Kimayeta, kawasasakaogowai kwa kikinomana be kwa nutakai kuyadayada nuwabuna nenei be kwana vikiyakiyaya tutuya, kuyadayada, keta manamana. 15 Kwana tafa kawasasakaogowai be fwayafwaya mayesina kwana veniya.” Eketa na naki maise i kikinomana. 16 Guyau kimayeta nuwesi nakanakasisi i fufunisiya, tafana nakasina kuyadayada ina visimeiya atu tafana kabegona nuwabuna ina visimeiya. Keta yota kinavinavi i fufunisiya. 17 Guyau kimayeta kawasasakaogowai i tenisiya be fwayafwaya sina tafiya, 18 be yota sina visimeisiya kuyadayada keta nuwabuna be yota sina nutakiya mayesina kumanovana

nenei. Keta Guyau i kitiya naki dewadewana.

¹⁹ Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, kuyadayada kana vinufunina.

²⁰ Guyau i bwaduwa, “Ukowa, ku maḡa gevageva tunisitunisi na yawasisi yota maise manuwa kawasasakaogowai.” ²¹ Guyau i fufunisiya gibo kana kabikeya be iba tamokatamokaḡa ukowa sinenei yawayawasisi si savisavivina tututausi kasi kikitana maise, yota manuwa tamokatamokaḡa tauna kana kikitana maise. Keta Guyau i kitiya naki dewadewana. ²² I sawanuwigabubuwiya keta i iyavisiya i bwaduwa, “Gevageva, kwana vinatunasiwasiwaḡa keta kwana yagwana be gibo kwana vimaiya. Manuwa, kwana vinatunafuwaḡa keta kwana yagwana fwayafwaya etanei.”

²³ Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, kuyadayada kana vi5.

²⁴ Guyau i bwaduwa, “Fwayafwaya, yomuyomu tamokatamokaḡa ku gikikinomaneisi nimwauwai be kidagimai, be yota tooyaḡayaḡaḡa tamokatamokaḡa, tauna kana kikitana maise.” Eketa na naki maise i kikinomana. ²⁵ Eketa Guyau i fufunisiya yomuyomu nimwauwai be kidagimai, be yota tooyaḡayaḡaḡa tamokatamokaḡa, tauna kana kikitana maise. Keta Guyau i kitiya naki dewadewana.

²⁶ Keta Guyau i bwaduwa, “Namoga

tana fufuniya kata kitakita maise ebe tasike kita maise. Be tasike nimasiyai tana tenisiya gibo kana iyana keta manuwa kawasasakaogowai, yomuyomu fwayafwaya kana matatafu nenei, yota tooyaḡayaḡaḡa fwayafwaya nenei si savisavivina.”

27 Eketa Guyau namoḡa i fufunisiya tanake kana kitakita maise,
Guyau kana kitakita maise i fufunisiya namoḡa,
namoḡa keta gumayogu i fufunisiya.

28 Guyau i sawanu wagabubuwiisiya keta i iyavisiya i bwaduwa, “Kwana vinatunasiwasiwaḡa keta kwana yagwana, be fwayafwaya kwana vimaiya keta kwana visimeisiya. Gibo kana iyana yota manuwa kawasasakaogowai be yomuyomu matatafuna fwayafwayai si savisavivina, kwana visimeisiya.”

29 Guyau i bwaduwa, “Iba matatafuna fwayafwayai maise kai vivisisisi keta kai viviuwasi, a venimiya tasike kami kabwaga.

30 Keta yomuyomu-wanawanaki yota manuwa be tooyaḡayaḡaḡa fwayafwaya etanei na yawasisi, a venisiya kisaya o kabwaga fasinei.” Eketa na naki maise i kikinomana.

31 Guyau iba matatafuna i fufunisiya, i kitiya naki dewabauna.

Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, kuyadayada kana vi6.

2

Kuyadayada Kana Vi7 Nenei Guyau I Viyawasiya

¹ Abama, fwayafwaya keta iba matatafusi kasi kikifufuna naki i kakaviya. ² Keta Guyau yana kifufuna i nusafuya, eketa kuyadayada kana vi7 nenei i vidawana eketa i viyawasiya. ³ Eketa kuyadayada kana vi7 Guyau i sawanuwigabubuwiya keta i tenesiniya, uḡuna kuyadayadanama nenei o i viyawasiya yana kikifufuna kana bunanige matatafuna nenesiyai.

⁴ Eketa namaise Guyau abama keta fwayafwaya i fufunisiya, naki maisemoka sifusifufuna.

Yave Namoga I Fufunisiya

⁷ Keta Yave Guyau fwayafwaya kafusisimina nenei namoga i gikamakamiya. Keta i kawasiveiya yawasina namoga niunei keta namoga i yawasa.

⁸ Keta Yave Guyau baguna i baguniya Ideni nenei gagasa kuweyaina keta namoganama i gikamakamiya nokomai i teniya. ⁹ I fufunisiya kai dewabausi nokomai si tafwa keta si sakuna uwasi dewadewasi. Baguna sinefounei kai nuwesi si misiniya. Kai tamokaḡa i misiniya o yawasi kana kai eatu tamo o dewadewana keta goyona kasi kafa sanamana kana kai.

¹⁵ Keta Yave Guyau namoga baguna Ideni sinenei i teniya be ina saviviniya keta yota ina kitavikaviniya. ¹⁶ Yave Guyau namoga i iyaviya i bwaduwa, “Ka nufota avi kai uwana kuna kaniya

baguna sinenei. ¹⁷ Atu namai dewadewana keta goyona kasi kafa sanamana kana kai muka nenei kuna ka. Tovanama kuna kaniya, kuna mateya.”

¹⁸ Yave Guyau tauna nenei i bwaduwa, “Namoga kana kisina i fakwafakwa atu muka dewadewana. Unana ana fufuniya be ina ovivitiya.” ¹⁹ Keta fwayafwaya i viya keta yomuyomu matatafusi be manuwa matatafusi i gikamakamiya. Keta i nemiisiya namoga nenei be ita kitiya namoga namaise kasi wava ita kavenena, keta namaise kasi wava i viweneya naki maise kasi wava. ²⁰ Namoga, manuwa kawasasakaogowai be yota yomuyomu nimwauwai eketa kidagimai matatafusi kasi wava i kavenena, eatu muka tamo nama ita nufotai Adama* kana toovivita.

²¹ Eketa Yave Guyau namoga i visanafuwiya keta i banumatemateya. Keta yawane i banubanuwa nenei, Guyau namoga ninivatavatanina i viya atu viyo nenei kawakivina i tenefotiya. ²² Yave Guyau gumayogu i gikamakamiya namoga ninivatavatanina nenei eketa i nemiiya namoga nenei.

²³ Namoga i bwaduwa,

“Nofe tanake, sega o iyau sega ku
keta viyo o iyau viyoku.

Nofe tanake Namoga sinenei i viya,
na fasinei ana weniya Gumayogu.”†

---

* 2:20 Ibeniu fonasiyai, Adama kana givina maise namoga.

† 2:23 Ibeniu fonasiyai, gumayogu kana nowanowana maise namoga.

24 Na fasinei namoḡa amana keta ayona ina tewesiya eatu kawana nukusi sina saviya tamo nenei, eketa kasi nuwa sina vitamokaḡa.

25 Namoḡa keta kawana nukusi gonegesi atu muka sita sinemumu.

3

Namaise Go'yona I Viuḡu

1 Yomuyomu kidagimai Yave Guyau i fufunisiya sinesiyai mwata tanake tovikanonononaona. Mwata gumayogu i nutonidadaniya i bwaduwa, “Venemokena Guyau i iyavimiya muka uwa kwana ka kaisima baguna sinenei?”

2 Gumayogu i bwaduviyewa i bwaduwa, “Muka, kima kama nufota kaisima uwasi baguna sinenei kana kawa, ³ atu kai tamokaḡa baguna sinefounei i misimisiniya, Guyau i iyavikiya i bwaduwa, ‘Muka kainama uwana kwana kaniya keta muka kwana ginuvanuvai. Taki kwana saviviniya na naki kwana mateya.’”

⁴ Mwata i iyaviya i bwaduwa, “Muka venemokena. Muka kwana mate. ⁵ Kuyadayadanama nenei kwana kaniya, matami sina kabwasasa keta kwami vitana Guyau maise kwana sanamaniya dewadewana keta goyona. Guyau i sanamaniya keta na fasinei i sawatanimiya muka kwana kaniya.”

⁶ Gumayogu i kitiya kai dewadewana kana nufota kabwaga keta kana fusa dewadewana. Nuwanuwana ina kaniya be ina sanamana, na nenei aviyesi uwana i visiya keta i kaniya, atu

tunina kawana i veniya keta i kaniya. ⁷ Tovanama nenei matasi si kabwasasa keta si sanamaniya tasike gonegonesi na nenei nugweda dadana si yuna keta si suyakafukafuwa si dawanafota.

⁸ Tovanama navinavi kabaḡa i tunuwa, si nowaniya Yave Guyau baguna nenei i niniya. Namoga keta kawana si makaviuna kai nenesiyai be Yave Guyau muka ina kitaisi. ⁹ Atu Yave Guyau namoga nenei i bwauwa i bwaduwa, “Kwaḡa namai?”

¹⁰ Namoga i bwaduviyewa i bwaduwa, “A nowaniwa baguna nenei. Iyau gonegoneku na fasinei a matuta keta a makaviuna.”

¹¹ Yave Guyau i nutoninuvanuva i bwaduwa, “Aitevana i iyaveu kwaḡa gonegoneu? Kainama a iyaviwa muka kuna kaniya, naki ku kaniya?”

¹² Namoga i bwaduviyewa i bwaduwa, “Gumayogunama ku venikuwa, tanake i venikuwa kai uwana keta a kaniya.”

¹³ Yave Guyau gumayogu i nutoninuvenuviya i bwaduwa, “Ei, ava ku fufuniya?”

Gumayogu i bwaduviyewa i bwaduwa, “Mwata i nonukuwa keta a kaniya.”

¹⁴ Yave Guyau mwata i iyaviya i bwaduwa,

“Na ava ku fufuniya fasinei, ana vimatadawaniwa yomuyomu nimwauwai be kidagimai matatafusi sinesiyai.

Kwaḡa kuna oyaḡaḡa manawaweu keta kafusisima o ka kabwaga yawasiu kana matatafu nenei.

15 Ana visanafuwiwa kwaḡa keta gumayogu
 kwana vikaniyabina,
 keta kwaḡa susukwau keta gumayogu susuk-
 wana sina vikaniyabina.
 Tanake debabouḡu ina nufuwaiya
 atu kwaḡa kaeketuketuna kuna kanavasiya.”

16 Gumayogu nenei i bwaduwa,

“Ana visanafuwiwa dauna kuna nisaiya tovanama
 kuna visifuḡa nenei,
 nofe tovanama keta ina niya kuvavana
 nakasina vinatuna nenei.
 Nuwanuwau be kawau nukusi,*
 atu tanake kwaḡa ina vanetaniwa.”

17 Adama nenei i bwaduwa,

“Kawau fonana ku nowaniya fasinei
 keta kainama a iyaviwa muka kwana kaniya
 atu kwa kaniya,
 keta kwaḡa neneweu fwayafwaya a ituituya.
 Bunanige kuvakuvavanina kuna saviviniya
 yo ka kabwaga kuna nisaiya yawasiu kana
 matatafu nenei.

18 Fwayafwaya ina okikinomaniya kisisiku kikik-
 wanekwanesi keta sakasakanunusi,
 keta noko bwibwiyagunama kabwagina
 nenei kuna kawa.

19 Kuna fwasimowa bunanige nenei yo
 ka kabwaga kuna viya
 kana nivaniva kuna makaviniwa

3:15 Kenokita 12:17
 kawau kuna visimeiya.

* 3:16 Yota kana givina nuwanuwau be
 3:17 Ibeniu 6:8

fwayafwaya nenei.
 Kafusisima a viya fwayafwaya nenei keta
 a gikamakamiwa,
 keta kwaḡa kuna vikafusisima-savaviniwa.”

²⁰ Namōḡa i sanamaniya kawana ina viayowa namōḡa fakwafakwasi matatafusi nenesiyai, na fasinei i weniya Ive.† ²¹ Yave Guyau yomuyomu kwafinisi i yuna keta nuya i fufunisiya Adama keta kawana fasisiyai keta i vikotonisiya.

Yave Guyau I Vikikinomanisiya Adama Keta Ive Baguna Nenei

²² Yave Guyau tauna nenei i bwaduwa, “Namōḡa i nemiya kita maise keta i sanamaniya dewadewana keta goyona. Muka nimana ina tunei kai yawasi i kakavenena, uwana ina vai ina kaniya be muka ina fakwawaḡata.” ²³ Keta Yave Guyau i vikikinomanisiya baguna Ideni nenei, be namai fwayafwayanama nenei i gikamakamiya Adama ina bunanigeiya. ²⁴ I vikikinomanisiya muninei keta i iyavisiya kikifufuna kasi wava senabimu‡ sina misiniya gagasa kewayaina baguna Ideni nenei. Yota iteniya fetu nununuina keta nuganavivineinana be tasike sina viketofotiya ke'ta i niniya yawasivaḡata kana kai nenei.

4

Keni Keta Ebeni

---

† 3:20 Ibeniu fonasiyai, Ive kana givina maise fakwafakwasi.
 3:22 Kenokita 22:14 ‡ 3:24 Senabimu o abama kana kikifufuna na fefesi.

¹ Adama kawana Ive nukusi si mataveya keta Ive si visifuḡa eketa si vinatuna. Si bwaduwa, “Yave yana ovivita nenei natuki ka nisaiya.” Na uḡuna si weniya Keni.* ² Muniyai yota taina namoḡa si vinatuniya keta si weniya Ebeni.

Tovanama si nakata, Ebeni sifi kasi tokitavikavina atu Keni i vitobaguna. ³ Tova tamokaḡa Keni yana bagubaguna kabwagina i nemiisiya keta i vibwanaoseiia Yave nenei, ⁴ atu Ebeni yana sifi si mikivinatuna, tanaina dewabauna i nemiiya eketa i vibwanaoseiia Yave nenei. Yave i katuvisiya Ebeni keta yota yana bwanaose, ⁵ atu Keni keta yana bwanaose muka ita katuvaisi. Keni i kayokuḡa keta kana nawenawe i dawanavinavina nuwagoyo.

⁶ Keta Yave Keni i iyaviya i bwaduwa, “Ava uḡuna ku nuwagoyo yo tafakaiu i kanawenonoi? ⁷ Taki fufuna dawaniniina kuta saviviniya nao ata katuviwa. Atu fufuna goyona ku saviviniya fasinei, matau ina kakanakasiya! Go'yona niniuweu i kenokenovikifafa be ina ketosesena yomuyomu-wanawanaki maise. Go'yona nuwanuwana nakasina be ina visimeiwa atu kwaḡa kuna vanetaniya.”

⁸ Keta muninei Keni taina Ebeni i iyaviya i bwaduwa, “Ta nai wanakiyai ta nidadana.” Tovanama nokomai, Keni i misiniya keta taina Ebeni i nuvimatiya.

⁹ Tovanama ibanama i kikinomana muninei, Yave i nutoninuvenuviya i bwaduwa, “Taiu Ebeni

---

* **4:1** Ibeniu fonasiyai, Keni kana nowanowana maise Ibeniu fonasi kana givina kifufuna o yuna. **4:4** Ibeniu 11:4 **4:8** Madiu 23:35, Nuke 11:51, 1 Yoni 3:12

namai?”

Keni i bwaduviyewa Yave nenei i bwaduwa, “Muka ata sanamanei tanake namai. Namaise, o iyau unaku kana tokitavikavina?”

¹⁰ Atu Yave iyaviya i bwaduwa, “Ava uḡuna yo fufuna goyomokena ku savivinei? Taiu ufaufana kayona fwayafwayai i bwedibwedikikinomana nenekuwai. ¹¹ Keta nofe tova ana ituwa. Unau ku nuvimatiya keta ufaufana fwayafwaya ku viyumiya, na fasinei muka fwayafwayanama kuna savivinei. ¹² Nofe tova keta tova si nenemiya, tovanama fwayafwaya kuna saviviniya, muka kabwaga ina veneu. Muka tamo ya kafa fakwa keta kuna vitovenukaokaoḡowa fwayafwayai.”

¹³ Keni Yave iyaviya i bwaduwa, “Kaku vimatadawana i nakatamoka, muka kaku fata. ¹⁴ Kimoki kwaḡa ku kwavikwavinikuwa fwayafwaya nofe nenei keta yota neneweu. Ana vitovenukaokaoḡowa fwayafwaya etanei keta aitevana ina nisaikuwa, ina nuvimatikuwa.”

¹⁵ Atu Yave i nufata i bwaduwa, “Muka. Taki tamo aitevana ina nuvimatiwa, yawasi 7 ana nuyaunisiya kwabu fasinei.” Na fasinei Yave kiyakiyaya i teniya Keni nenei be aitevana ina venusaiya, muka ina nuvimatei.

²⁵ Keta Adama kawana nukusi yota si mataveya keta namoḡa i tufuwa. Ive si bwaduwa, “Keni i nuvimatiya Ebeni fasinei, Guyau gwadimonamona yota i venikiya be Ebeni ina noseyaniya.” Na fasinei si weniya Seta.†

4:10 Ibeniu 12:24 † **4:25** Ibeniu fonasiyai, Seta kana givina maise kavenena.

²⁶ Seta yota i vinatuna keta i weniya Inosi. Inosi yana tovai, namoḡa si vibutuwa si kodukoduwa Yave nenei.

6

Namoḡa Yasi Fufunagoyo

⁵ Yave i kitiya namoḡa matatafusi yasi fufunagoyo i nakatamoka fwayafwayai, keta iba matatafuna si nuwenuwiya keta si vivinuwadadanisiya o goyona venemokena tova kana matatafu. ⁶ Yave tauna i vinuwakuvaniya namoḡa i fufunisiya keta i tenisiya fwayafwayai, na fasinei nuwatana i dauna. ⁷ Eketa Yave i bwaduwa, “Namoḡa matatafusi ana nuyaunisiya fwayafwaya nofe etanei. A vinuwakuvanikuwa uḡuna naki a fufunisiya. Na fasinei namoḡa kasi matatafu keta yomuyomu nakanakasisi matatafusi be musumususi si ooyaḡayaḡaḡa fwayafwaya etanei, yota manuwa matatafusi kawasasakaoḡowai ana nuyaunisiya.” ⁸ Atu Yave o Nowaḡa i sebobowiya.

Nowa Sifusifufuna

⁹⁻¹⁰ Nowa keta ugunina sifusifufusi nofemaise.

Nowa natunatuna nasi tonu namoḡa kasi wava Semi, Ami, keta Yafeta. Nowa o namoḡa de-wadewana, tanake kana kisimokena fwayafwaya etanei eyaeyana tovasima nenesiyai. Nowa Guyau i viunaniya.

¹¹ Atu Guyau i kitiya fwayafwaya matatafuna i goyowa eketa vikamunumunuwa i kataneneḡa.

¹² Guyau i toneiya fwayafwaya keta i kitiya naki

i goyomoka uḡuna namoḡa matatafusi ke'ta goyona nenei si fakwafakwa.

¹³ Keta Guyau Nowa i iyaviya i bwaduwa, “A vinuwadadana be namoḡa matatafusi ana nuyaunisiya uḡuna vikamunumunuwa fwayafwaya i vimaiya. Fwayafwaya kana matatafu etanei iba matatafuna ana nuyauniya.

¹⁴ Na fasinei waka kitagoyona kuna yoniya tauḡu fasiweu. Kai fakinisi nenesiyai kuna yoniya. Sisiuna kuna kitutunaonota waka sinenei. Sinena keta kwauna kuna nutamaniya kibasi nenei.

¹⁵ Kuna yoniya nofemaise. Kana fwafwa kana niva 140 mita, kana nafanafa kana niva 22 mita, keta yana vivivane kana niva 14 mita.

¹⁶ Kudukudu kuna teweiya keta kawasasa kana niva 50 senitimita kuna teniya kudukudu keta fita kasi kawasasai ina fanakwaniuḡa. Waka niniunei kawa kuna fufuniya. Baionota tonusi kuna yonisiya — etana, sinefouna, keta sifuna.

¹⁷ Ku vaneneḡa! Ukowasobu ana teweiya keta fwayafwaya kana matatafu ina unakafufuya be iba matatafuna na yawasina fwayafwaya etanei ina nuvimatisiya.

¹⁸ Atu kaku dedeni a teneteniya nenewe. Kwaḡa, kawau, keta natunatuu nakakawasi kwana kanasuna waka sinenei. ¹⁹⁻²⁰ Yomuyomu tunisitunisi nakakawasi kuna totoisiya nukusi. Tamokaḡa namoḡa keta tamokaḡa gumayogu, manuwa tunisitunisi nenesiyai kuna nemiisiya keta yomuyomu nakanakasisi be musumususi si ooyaḡayaḡaḡa, kuna kitavikavinisiya ebe yawawayasisi sina fakwafakwa. ²¹ Yota kabwaga tuninatunina

yagwanina kuna totoiya, uguniu nukusi fasimiyai keta yota yomuyomu fasisiyai.”

²² Eketa Nowa iba matatafuna i saviviniya Guyau i iyaviya maise.

7

Ukawasobu I Vibutuwa

¹ Yave Nowa i iyaviya i bwaduwa, “Kwaḡa ka kisimokeu fwayafwaya nofe nenei ya fufuna dawaniniina. Na uḡuna kwaḡa keta uguniu kwa kanasuna wakai. ² Nama yomuyomusima eyaeyasi, kuna visiya namoḡa 7 keta kakawasi 7. Atu yomuyomusima muka eyaeyasi, nao tamokaḡa namoḡa keta kawana. ³ Keta yota manuwa kuna visiya 7 keta yota kakawasi 7. Nofe kuna saviviniya be yomuyomu keta manuwa tunisitunisi be yota sina geyana fwayafwayai. ⁴ Kuyadayada 7 muninei, bwabwau ana teweiya keta ina sigwana fwayafwayai kana nivaniva kuyadayada 40 keta nuwabuna 40, ebe kikifufuna matatafuna a fufuniya na yawasina fwayafwayai ana nuyaunisiya.”

⁵ Keta Nowa iba matatafuna i saviviniya avana Yave i iyaviya maise.

¹⁷ Ukawasobu i unauna kana nivaniva kuyadayada 40 eketa waka i nufutefuteiya fwayafwaya etanei.

²³ Keta iba matatafuna na yawasina fwayafwaya etanei Yave i nuyaunisiya ukawasobuwai. Namoḡa matatafusi be

yomuyomu nakanakasisi be musumususi si ooyaḡayaḡaḡa, yota manuwa nukusi, si mateya. Atu naki aviyaonana waka sinenei Nowa nukusi, nao si fakwa na yawasisi.

8

Ukawasobu muninei, ukowa i nukasana keta fwayafwaya i kokoniya.

Ukawasobu Kana Kafa Nusafu

¹⁵ Eketa Guyau Nowa i nusifufuwiya i bwaduwa, ¹⁶ “Kwaḡa na kawau keta yota natunatu na kakawasi nukusi waka kwana teweiya atu kwana sobuwa menanai. ¹⁷ Kikifufuna matatafusi yawayawasisi kuna ovisiya maise manuwa, yomuyomu keta yota matatafusi tooyaḡayaḡaḡa fwayafwaya nenei, be sina vinatunasiwasiwaḡa keta sina yagwana be yo sina geyana fwayafwaya kana matatafu etanei.”

¹⁸ Keta Nowa na kawana, keta natunatuna na kakawasi, waka si teweiya atu si kikinomana menanai. ¹⁹ Matatafusi yomuyomu, manuwa keta tooyaḡayaḡaḡa wakai si kikinomana kasi sabus-abuwai.

²⁰ Keta Nowa didiḡa i didiyya kafa vibwanaose Yave nenei eketa yomuyomu be manuwa eyaeyasiḡa nenesiyai, tunina i visiya keta i gumatatafusiya didiḡa etanei bwanaose fasinei.

²¹ Tovanama bwanaose madina i sebobowiya, Yave tauna nuwasinenei i bwaduwa, “Muka yota tova munina namoḡa yasi fufuna fasinei fwayafwaya ana ituya. Naki a sanamaniyanamoḡa musumususiyyai keta si nakanakata, katekatesiyai goyona si nuwinuwiisiya atu mukamokena yota

ana nuyauneisi iba tamokatamokaḡa na yawasina
maise kimoki a fufuniya.

²² Tovasima fwayafwaya ina fakwafakwa,
baguna be kiyana,
yaseḡana be kwadudu,
gagasa be yavanata,
kuyadayada be nuwabuna
sina fakwafakwa, muka ina kakaveisi.”

9

Guyau Kana Dedeni Nowa Nenei

¹ Keta Guyau Nowa na natunatuna
i sawanuwaḡabubuwiḡisiya i iyaviḡisiya i bwaduwa,
“Kwana vinatunasiwasiwaḡa keta kwana yagwana
be kwana geyana fwayafwaya kana matatafu
nenei. ² Yomuyomu matatafusi nakanakasisi
be musumususi si ooyaḡayaḡaḡa fwayafwayai be
manuwa keta iyana sina oomatumatutimiya eketa
kwami kwana visimeisiya. ³ Iba tamokatamokaḡa
na yawasina o kami kabwaga. Naki maise
manatuwaina a venimiya kai viviuwasi keta
kisaya o kafa kaka. Nofe tova a venevenimiya
iba matatafuna kami kabwaga.

⁴ Atu muka viyo na ufaufana kwana kaniya
uḡuna yawasi ufaufa sinenei. ⁵⁻⁶ Namoga
a fufunisiya tauku kaku kitakita maise
eketa avi namoga o avi yomuyomu tamo
namoga ina nuvimatiya, tanake namoganama
o yomuyomunama ana vimatadawaniya. Taki
tamo yomuyomu namoga ina nuvimatiya,

9:1 Kabikona 1:28   **9:4** Visime Tafu 7:26,27, 17:10-14, 19:26,
Visime Nuvinavinana 12:16,23, 15:23   **9:5-6** Yauna 20:13,
Kabikona 1:26

yomuyomunama sina nuvimatiya. Maise yota taki aitevana namoḡa tamo ina nuvimatiya, namoḡanama sina nuvimatiya.

⁷ Atu kwana vinatunasiwasiwaḡa keta kwana yagwana ebe fwayafwaya kwana vimaiya.”

⁸ Keta Guyau Nowa na natunatuna i iyavisiya i bwaduwa, ⁹ “Kwa vaneneḡa! Nofe tova yaku dedeni ana fufuniya kwami nenemiyai eketa yota susukwami yawane si nenemiya nenesiyai, ¹⁰ yota kikifufuna matatafusi yawayawasisi maise manuwa be yomuyomu-menana yota yomuyomu-wanawanaki wakai nukusi, matatafumi fwayafwayai nenemiyai. ¹¹ Nofe bwadusima nenesiyai kaku dedeni a oovikavikaviniya kwami nenemiyai. Mukamokena yota ana visimeyei ukowasobu be kikifufuna yawayawasisi ina nuvimateisi yota fwayafwaya ina nuyaunei.”

¹² Guyau i iyavisiya i bwaduwa, “Dedeni kana kiyakiyaya a fufufuniya Iyau, kwami keta kikifufuna yawayawasisi nukusi kata kawasasai, yota tova i nenemiya sabusima fasisiyai. ¹³ Yaku tanikubo ana teniya busibusi sinenei be ina vikiyakiyaya yaku dedeni Iyau keta fwayafwaya kana matatafu kata kawasasai. ¹⁴ Tovanama kawasasakoḡo ana gikafufuya busibusi nenei keta tanikubo ina kikinomana, ¹⁵ ana tukunakasiya yaku dedeni, Iyau keta kwami be kikifufuna matatafusi na yawasisi kata kawasasai be mukamokena yota ukowasobu yawasi matatafuna ina nuyauneisi.”

11

Babeni Numa Manuwanogomatesi

¹ Nauna o namoḡa matatafusi fwayafwaya etanei, fona tamokaḡamoka kana kituwai si nusifufuwa.

² Noko tovanama nenei, namoḡa si toḡavenudadana gagasa kuweyaina. Fafani kana wava Sina nenei, fwayafwaya katuyaveyavenina nakasina si nisaiya keta nokomai si fakwa.

³ Keta tututausi nenesiyai si nusifufuwa si bwaduwa, “Kwa nemai, taga tana viya be tana yafofwisiya keta tana nukwafusiya be sina fakina.” Si saviviniya keta taga kikiyafofosi si kiyoniya keta kibasi nenei si gimaimaiya. ⁴ Eketa si nusifufuwa si bwaduwa, “Kwa nemai, be menana nakasina tana vikanasiya tututa fasitiyai, numa tana yoniya manuwanogomatesi, be ina vaneya abama ina oviya. Nofemaise tana fufuniya be tututa kata wava tana givinakasiya ebe muka tana kafiyauyauna fwayafwaya kana matatafu nenei.”

⁵ Si kikiyona atu Yave i sobunemiya be ina kitiya menana nakasina yota numa manuwanogomatesi namoḡa si yonayoniya. ⁶ Keta Yave i bwaduwa, “Nofe tova tasike naki yoko tamokaḡa, fona tamokaḡa nenei si nunusifufuwa. Nofe tova si vibutuwa keta sina savivina maise ebe tova munina aviyavana tamo si nuwenuwiya, naki kasi nufotamoka be sina saviviniya. ⁷ Kwa nemai, tana sobuwa be fonasi tana wenya be muka tututausi sina sanamanei unaunasi yasi bwadu.”

⁸⁻⁹ Eketa Yave i nuyauyaunisiya fwayafwaya kana matatafu nenei, eketa menana nakasina kana vikanata si vidawana. Nokomai Yave fwayafwaya

kana matatafu namoḡa fonasi i wenuya. Na fasinei menana noko si weniya Babeni.*

Tova manatuwaina i kakavisiya muninei, Nowa natuna Semi ugunina nenei Ebenamu i tufuwa.

12

Yave Ebenamu I Bwauwiya

¹ Yave Ebenamu i iyaviya i bwaduwa, “Ya menana keta ya sabu yota ya fasekwa kuna teweisiya, atu fwayafwayanama ana visawaveniwa nenei kuna niya.

² Ka sabu nakasina ana veniwa keta tasike neneisiyai kunuma nakasina ina kikinomana.

Iyau ana sawanuwigabubuwiwa.

Ka wawa yota ana givinakasiya be namoḡa matatafusi sina sanamaniya keta sina vifotuwiwa.

Kwaḡa neneweu, namoḡa kasi sawanuwigabubu sina nisaiya.

³ Tovanama namoḡa sina sawanuwigabubuwiwa, Iyau yota ana sawanuwigabubuwisiya.

Atu taki namoḡa sina ituwa, Iyau yota ana itusiya.

Kwaḡa neneweu, namoḡa matatafusi fwayafwaya etanei

ana sawanuwigabubuwisiya.”

⁴⁻⁵ Na tovanama nenei Ebenamu kana manamana 75. Keta i saviviniya avana Yave i iyaviya maise. Anani i teweiya na kawana Sanai keta auna Nota nukusi. Tovanama Anani si fakwa nenei, Ebenamu yana nogonogo keta yana yomuyomu

---

* **11:8-9** Ibeniu fonasiyai, Babeni kana givina maise weno. **12:1** Bunanige 7:2,3, Ibeniu 11:8 **12:3** Ganetiya 3:8

keta yota yana tobunanige i nisaḡa. Nofe ibasima nukusi i visiya keta Kenani kuweyaina si niya.

Tovanama si kikinomana Kenani kana baionota nenei, ⁶ Ebenamu yana sabu nukusi noko fwayafwayanama si venuonosiya keta si niya menana nakasina kana wawa Sekemu niniune. Nokomai kai nakasina niniune si vikabaḡa menana Mone nenei. Tovanama nenei Kenani fiyaosi yawane si fakwafakwa noko fwayafwayanama nenei. ⁷ Nokomai Yave tauna i tenekinomaniya Ebenamu nenei eketa i iyaviya i bwaduwa, “Nofe Kenani fwayafwayana susukwau ana venisiya.” Eketa Ebenamu, kafa vibwanaose Yave nenei kana didiḡa i didiia. Namai Yave tauna i visawaveniya nenei, i vimisiniya.

Fafani Kenani sinenei, Ebenamu keta yana sabu nukusi si toḡavenudadana. Muka numa sita kiyona atu vada si kifufuna keta nenesiyai si fakwa. Tovanama sina niya mani kabaḡai be sina vikabaḡa, yasi vada si kikikuwa eketa yomuyomu kwausiyai si unaunaniina.

Muka nugi sita bagubaguna atu yomuyomuḡa si kikitavikavina. Tunina yasi yomuyomu si kakamokisiya atu tunina si vivitamanina mani namoḡa nukusi witi fasinei. Eketa witinama o si fuwafuwaiya keta maneka si kakaguwana.

13

Ebenamu Keta Nota Yasi Toḡasisina

⁵ Na tovanama nenei, Nota keta Ebenamu yawane tamo nenei si ninidadana. Nota yota yana yomuyomu yagwanisi keta yota

namoḡa yagwanisi nukusi yana vada nenesiyai si fakwafakwa. ⁶ Ebenamu keta Nota yasi yomuyomu si yagwanamataiya keta yasi kafa ka kana kabaḡa o muka kasi fata. Na fasinei nasi nuwa muka kasi fata be tamokaḡa fwayafwayanama nenei sina fakwa.

⁸ Keta Ebenamu Nota i iyaviya i bwaduwa, “Ku vaneneḡa! Kita ugunita, na uḡuna muka tana vikawabwadubwadu keta yota yata yomuyomu kasi tokitavikavina muka tututausi nenesiyai sina vivigwaeḡa. ⁹ Na uḡuna tana toḡasisina be tana niya kabaḡa tuninatunina nenesiyai. Fwayafwaya noko nautiyai ku kitakitiya. Ku vinuwadadanei avi kabaḡa nuwanuwau maise o ku nai be nokomai ku fakwa. Taki kuna niya kukikikataita kuweyaina, nao iyau ana niya kukikimawata. Eatu taki kuna niya kukikimawata kuweyaina, nao iyau ana niya kukikikataita.”

¹⁰ Eketa Nota matana i tewetamaniya Yonidani ukowa kuweyaina keta i niya kana nivaniva Sowa menana nenei. Ukowa yagwanina yota fwayafwaya dewadewana i kitiya vitana Yave yana baguna* maise yota fwayafwaya dewadewana vitana Itifita nenei maise. (Na tovanama nenei Sodoma keta Gomona o Yave yawane muka ita nuyauneisi.) ¹¹ Nota i vinuwadadaniya fafari Yonidani kana matatafu tauna fasinei eketa i niya gagasa kuweyaina. Nofe ketaketanama nenei Nota keta Ebenamu si toḡasisina. ¹² Ebenamu o Kenani fwayafwaya nenei i fakwa atu Nota o Yonidani kana kawanau

* **13:10** Baguna Ideni. (Kabikona 2:10)

nenei i fakwa Sodoma menana nakasina niniunei.
¹³ Sodoma namoisi yasi fufuna naki goyomataina.
 Fufuna goyomokesi Yave matanei si saviviniya.

¹⁴ Ebenamu keta Nota yasi toḡasisina muninei, Yave Ebenamu i iyaviya i bwaduwa, “Ku kitadadana-fanakwaniuḡa-dewadewa fafani tamokatamokaḡa nenesiyai – bomatu, gagasa, nanakoya keta yavanata kuweyaisi – namai matau ina niya kana nivaniva maise. ¹⁵ Fwayafwayanama matatafuna ku kitakitiya, kwaḡa keta susukwau nukusi ana venimiya. Noko yami fwayafwayavaḡata. ¹⁶ Ka sabu ana veniwa o muka tamo aitevana kana fata be ina ginaḡanaḡaisi. Naki maisemoka genasa fwayafwayai muka tamo aitevana kana nufota be ka sabu ina ginaḡanaḡaisi. ¹⁷ Nofe fwayafwayanama matatafuna a veneveniwa, na fasinei ku nai ku vadadaniya be ku kitadewadewai.”

¹⁸ Keta Ebenamu i noḡokawawa keta Mamene kana kai nakanakasisi niniusiyai i vikabaḡa Ebi-noni menana nakasina nenei. Nokomai didiḡa i didiyya Yave nenei.

14

Tovanama Nota Sodoma i fakwafakwa nenei, tu-fomu nasi nufunina yasi tonuaviya nukusi si nemiya keta Sodoma be menana nakanakasisi na fafani-nama nenei si kanasunisiya keta Sodoma tonuaviya si vatanisiya.

Ebenamu Nota I Gifafafaniya

¹¹⁻¹² Sodoma keta Gomona fiyaosi kasi kaniyabina si nemiya keta yasi nogonogo be kasi kabwaga

matatafuna si yuna. Ebenamu auna Nota Sodomā i fakwafakwa, tanake tauna keta yana nogonogo matatafuna yota si visiya keta si niisiya.

¹³ Tamokaḡa namoḡa vikamunumuwa nenei i dibwana keta i nemiya Ebenamu biga i veniya. Tovanama nenei Ebenamu tene Ibeniu i fakwafakwa tene Amonai kana wava Mamene yana kai nakanakasisi niniusiyai. Mamene na sisitaina, Esikoni keta Ane, si vinowaniya Ebenamu vitana nukusi sina vikaovivita vikamunumuwa nenesiyai.

¹⁴ Ebenamu yana tonuaviya kasi yagwana 318 yana kabaḡai si tufuwa. Tovanama i nowaniya nifanifaisi auna si viya, yana namonamoḡa matatafusi i wenevakukusisiya keta nifanifaisi si kwavinisiya kana nivaniva Dani menana nakasina nenei. ¹⁵ Tovanama i kumanovana, Ebenamu yana tonuaviya i vitukuwisiya yoko nenesiyai keta nifanifaisi si kanasunisiya fafani tuninatunina nenesiyai keta si vatanisiya. Nifanifaisi si dibwana eketa Ebenamu yana namonamoḡa nukusi si omunitawisiya kana nivaniva Oba menana nakasina Damasiko bo-matu kuweyaina. ¹⁶ Ibasima matatafuna nifanifaisi si gikumisiya, matatafuna i visiya. Yota Nota na yana nogonogo nukusi keta vivine be mani namoḡa matatafusi nukusi i nemiye-savavinisiya.

Menekisedeki Ebenamu I Sawanuwigabubuwiya

¹⁸ Menekisedeki i nemiya keta Ebenamu i venufotefotiya. Tanake Sanema menana nakasina kana tufomu keta yota Guyau Etanemokenei yana tovibwanaose. Maneka keta waini i nemiisiya keta

Ebenamu i veniya. ¹⁹ Menekisedeki Ebenamu i sawanu wagabubuwiya i iyaviya i bwaduwa,

“Guyau Etanemokenei abama keta fwayafwaya i fufunisiya,
iba dewadewasi fasiweu ita savivini siya.

²⁰ Guyau Etanemokenei nifanifaiu nimawe u i tenisiya,
na fasinei tana daviya.”

Eketa Ebenamu nogonogosima i visiya nifanifaina nenesiyai, dawana 10 i tenisiya keta dawaninama nenei tamokaḡa Menekisedeki i veniya.

15

Yave I Bwadudabadaba Ebenamu Nenei

¹ Muniyai Yave Ebenamu kenokita nenei i iyaviya i bwaduwa,

“Ebenamu, muka kuna matuta.
Iyau ya veve,
Iyau fatau nakatamokena ana veniwa.”

²⁻³ Ebenamu i nufata i bwaduwa, “Yaku Tuveka Yave, iyau muka tamo natuku na uḡuna ya nuwagabubunama muka ina oviviteiku. Muka tamo natuku kuta veneiku. Keta taki ana mateya, Eniyesa tanake tene Damasiko kaku toovivita, yaku kaikaiwabu matatafun a ina viya.”

⁴ Atu Yave i bwadu-savaviniya i bwaduwa, “Muka noko namoḡanama ya kaikaiwabu ina vai. Naki kwaḡa taumokeu uyoweu, natuu ina tufuwa. Kuna mateya nenei, tanake ina vikaiuḡuniya.”

⁵ I oviya i kikinomaniya menanai eketa i iyaviya i bwaduwa, “Matau i vane kawasasakaogowai be yamasi kinavinavi ku ginaḡanaḡa-nuvanuvaisi, taki ka fata maise. Yawane susukwau maise kinavinavi. Muka tamo aitevana kana fata be ina ginaḡanaḡaisi.”

⁶ Ebenamu i vitumaḡaniya Yave yana bwadunama, na fasinei Yave i sebobowiya eketa i bwaduwa tanake eyaeyana matanei.

¹² Tova vanavana i sonusuwa nenei, Ebenamu i kenomatemateya kana tovai, kumanovana kitagoyona be matuta i kabwanatauniya. ¹³ Keta Yave i iyaviya i bwaduwa, “Nofe kuna sanamanadewadewiya. Susukwau sina viyauyauna mani fwayafwayai. Tonifwayafwaya susukwau sina vikaetoisiya keta yota sina vitoagoyogoyowisiya manamana 400 sinenei. ¹⁴ Atu yawane tonifwayafwayasima yasi vitoagoyogoyo fasinei ana vimatadawanisiya eatu susukwau sina vikukuwauna keta fwayafwayanama sina teweiya. ¹⁵⁻¹⁶ Amonai namoisi nofe tova Kenani fwayafwaya nenei si fakwifakwiiya, taki tovanama yasi dewa ina goyomataiya, ana vimatadawanisiya keta ana kwaviniisiya nofe fwayafwayanama nenei be sina yauna. Na uḡuna susukwau muka sina venumakavinaisi nofe kabainama nenei atu minominou yasi tovai yoke.

15:5 Noma 4:18, Ibeniu 11:12   **15:6** Noma 4:3, Ganetiya 3:6, Yemesa 2:23   **15:12** Yobi 4:13,14   **15:13** Yauna 1:1-14, Bunanige 7:6   **15:14** Yauna 12:40,41, Bunanige 7:7

Atu kwaḡa tauḡu Ebenamu kuna vituvekamoka yo muniyai, biganei kuna mateya keta sina tauniwa.”

16

Sanai Keta Ega

¹⁻³ Ebenamu nofe tova Kenani i fakwafakwa naki manamana 10 atu kawana Sanai o kakanina, na fasinei keta muka tamo natuna ita vinatunei. Atu kana tookakikakina i viya ne Itifita kana wava Ega, na fasinei Sanai Ebenamu i iyaviya i bwaduwa, “Yave i nuvikanikuwa be muka ana vinatuna, na fasinei ku nai be kaku tookakikakina nukusi kwa matave. Taki ina vivinatuna, gwadimonamona ana weniya vitana maise iyau natuku.” Fonana i vinowaniya keta Sanai yana kaetoḡa gumayogu Ega i veniya Ebenamu vitana kawana kana vinuwa.

¹⁵ Muniyai, Ega Ebenamu natuna namoḡa si vinatuniya keta i weniya Isimeni.

17

Yave Kana Kiyakiyaya I Teneteniya

¹ Tovanama Ebenamu kana manamana 99, Yave i kenokinomana nenei keta i iyaviya i bwaduwa, “Iyau Guyau Tofiwanaonaona. Yaku ketaketai kuna niya be muka kuna go'yona, ² ebe yaku dedeni ana fufuniya neneweu ebe susukwau ana giviyagwanisiya.”

³ Ebenamu kaetutuna i viketogunisiya maise yota debabouna eatu Guyau i iyaviya i bwaduwa, ⁴⁻⁵ “Iyau nenekuwai o nofemaise ku vaneneḡei.

Yaku dedeni kwaḡa nukusi maise, kwaḡa kunuma yagwanisi waḡasi. Na fasinei ka wawa Ebenamu* eatu a weneweneviviya o Ebenaamu.† 6 Iyau ana saviviniya be kunuma nakasina kuna nisaiya be sabu yagwanisi sina kikinomana keta yota kwaḡa sabuuma nenesiyai tufomu sina kikinomana.

7 Yaku dedeni ana givifakiniya kwaḡa keta susukwau nukusi nenemiyai be ina fakwafakwawaḡata, tova be tova. Iyau ya Guyau keta yota susukwau yasi Guyau. 8 Nofe Kenani fwayafwayana nenei ku viviteneyauyauna, matatafuna fwayafwayanama kwaḡa keta yota susukwau ana venimiya. Naki yasi fwayafwayavaḡata keta Iyau yasi Guyau.”

9-10 Guyau Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Kwaḡa fasiweu o yaku dedeni kuna muniya keta yota susukwau sina muniya. Kwaḡa sina nufifiniya kiyakiyaya neneweu maisemoka yota namoḡa tamokatamokaḡa susukwau sinenei. 11 Yami nikana mutugabusi kwana nufifina be noko dedeni kana kiyakiyaya Iyau keta kwami kata kawasasai. 12 Nofe tova keta ina niya, fwefweyana namoḡa tamokatamokaḡa kana kuyadayada 8 nenei kwana nufifina. Kwana saviviniya natunatumi keta yami tobunanige natunatusi matatafusi namoḡa nenesiyai. 13 Maisemoka yota tovanama namoḡa sina tufuwa yami sabu nenei eketa yota tovanama namoḡa vitamaneina

---

* 17:4-5 Ibeniu fonasiyai, Ebenamu kana givina maise Ama nakasina o viwaḡana. † 17:4-5 Ibeniu fonasiyai, Ebenaamu kana givina maise sabu yagwanisi amasi o waḡasi. 17:7 Nuke 1:55 17:8 Bunanige 7:5 17:9-10 Bunanige 7:8, Noma 4:11

nenei kwana viya, kwana nuffiniya nenesiyai. Ina vikiyakiyayavaḡata yaku dedeni tofwamiyai, tova be tova. ¹⁴ Atu taki avi namoḡa yaku dedeni kana kiyakiyaya muka tofwanei, nai o kaku dedeni i yasiya, na naki tauna ina nutakiya yana sabu nenesiyai.”

Yave I Bwadudabadaba Vitana

Sanai Ina Vinatuniya Namōḡa Kana Wava Aisake

¹⁵ Guyau Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Kawau Sanai fasinei, muka kuna wenei Sanai eatu kuna weniya Sena.‡ ¹⁶ Ana sawanuwaḡabubuwiya be tanake nenei natuu namoḡa ana veniwa. Ana sawanuwaḡabubuwiya ebe kunuma sina visawa-ayona nenei keta susukwana sinenei tufomu sina tufuwa.”

¹⁷ Ebenaamu kaetutuna i viketogunisiya maise yota debabouna keta na viniḡana tauna nuwasinenei i bwaduwa, “Kana fata namoḡa kana manamana 100 tamo natuna ina tufuwa? Atu yota Sena o kana manamana 90 kana fata ina vinatuna?” ¹⁸ Eketa Ebenaamu Guyau i iyaviya i bwaduwa, “Taki kana nufota Isimeni kuta sawanuwaḡabubuwiya!”

¹⁹ Atu Guyau i iyaviya i bwaduwa, “Muka. Kawau Sena natuu ina vinatuniya keta kana wava kuna weniya Aisake.§ Yaku dedeni ana fufuniya tanake keta susukwana muninei nukusi nenesiyai tova be tova ina nivaḡata. ²⁰ Ya nuwanuwa Isimeni fasinei o naki a nowaniya. Na

---

‡ 17:15 Ibeniu fonasiyai, Sanai, Sena wava nofe nuwesi kasi givina tufomu natuna gumayogu. § 17:19 Ibeniu fonasiyai, Aisake kana givina maise viniḡa.

fasinei ana sawanu wagabubuwiya be natunatuna keta susukwana yagwanisi ana veniya. Tanake o kawakawa nasi 12 amasi keta yota susukwana nenei kana kunuma ana givinakasiya. ²¹ Atu nofe yaku dedeni ana fufuniya Aisake nukusi. Naki nofe tovanama maise, Sena Aisake ina vinatuniya noko manamananama.”

18

Namoḡa Kasi Tonu Ebenaamu Si Venufotiya

¹ Yave Ebenaamu nenei i kenokikinomana Mamene yana kai nakanakasisi nenesiyai. Nofe kana si-fusifufumokena.

Kuyadayada i viaudibutoyoḡa kana tovai, Ebenaamu yana vada kana ketakawanai i nuviḡoḡa i fakwafakwa. ² Matana i kanakasiya nenei namoḡa kasi tonu i kitisiya kutafakaina si misimisiniya. Tovanama i kitisiya, vada i teweiya atu i dibwana i venufotifotisiya keta i koduwa fwayafwayai.

³ I iyavisiya i bwaduwa, “Aiye, taki kwa sanamaniya kaku nufota be ana ovitimiya nao muka kwana niuniku. ⁴ Yami ukowa ana nemiiya be kaemi kwana kigona ebe yo kai sifunei kwana viyawasiya. ⁵ Yota kabwaga ana nemiiya be ina givifiwanimiya yo muniyai yami ketai kwana niya. Kwa visawanamonamoikuwa be kwa venufotikuwa, na fasinei ana savivina fasimiyai.”

Si iyaviya si bwaduwa, “Dewadewana, avana nuwanuwau ku bwaduwiya maise o ku savivinei.”

6 Eketa Ebenaamu i dibwanamoka vadai i kanasuna keta Sena i iyaviya i bwaduwa, “Kuna omatakayakayaniya be nimau simo ina badobadowa kausibi dewabauna kuna viya ebe maneka kuna kaguwana.” 7 Muniyai Ebenaamu i dibwana i niya bunumakau waumisi nenesiyai keta mwanavauna i vinuwadaniya kakaninama i viya, yana tobunanige i veniya keta i venugidewadewiya.

8 Ebenaamu kedi* keta susu i danina yota viyo muwana nukusi i visiya kabwaginama gigidewadewana i nemiiya keta nausiyai i teniya keta kai sifunei si kawa atu i toġatanisiya.

9 Si nutoninivenuviya si bwaduwa, “Atu namai kawau Sena?”

I nufata i bwaduwa, “Noko vada sinenei.”

10 Tamokaġa sinesiyai i bwaduwa, “Venemokena, nofe tovanama maise noko manamananama ana makavinikuwa nenei kawau Sena natuu namoġa ina vinatuniya.”

Atu Sena o vada kana kawa muninei i vanevaneneiya. 11 Ebenaamu keta Sena o naki si vituvekamoka keta Sena yana tova vinatuna o naki i kakaviya. 12 Sena tauna i viniġa keta i bwaduwa, “Iyau naki a vineveka keta i sinavinukuwa keta yota kawaku i vituveka. Kana fata yawane kana diġadiġaina ana kamukoniya?”

13 Yave Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Ava uġuna yo Sena i viniġa atu i bwaduwa, ‘Naki a vineveka, venemokena gwadimonamona

---

* 18:8 Kedi o susu nenei si fufuniya. Ina fakwa kabegona kabaġa ganagananavina nenei yo ina vibadowa keta kana ka yuyuna.

18:10 Noma 9:9 18:12 1 Fita 3:6

ana vinatuniya? ¹⁴ Omasi tamo aviyavana daunamokena Yave nenei, muka kana nufota be ina savivinei? Naki a bwaduwa maise, nofe tovanama maise noko manamananama tovanama ana makavinikuwa neneweu, kawau Sena natuu namoḡa ina vinatuniya.”

¹⁵ Sena i matuta na uḡuna keta i sawavigema i bwaduwa, “Iyau muka tamo ata viniḡa.”

Atu i iyaviya i bwaduwa, “Mukamokena, ku viniḡa.”

Sodoma Sifufuna

¹⁶ Ebenaamu keta namoḡa kasi tonu nukusi si misiniya keta si niniya be ina vateweisiya yasi ketai. Nokomai si kitanusinowa Sodoma nenei.

¹⁷ Keta Yave tauna nenei i bwaduwa, “Aviyavana kabegomokena ana saviviniya, muka Ebenaamu nenei ana teneviune. ¹⁸ Susukwana ina nakata yota fiwafiwanamokena. Keta tanake nenei kunuma matatafuna fwayafwayai

ana sawanu wagabubuwi siya. ¹⁹ A gibokiya be tanake ina iyavisiya natunatuna keta yota susukwana muninei si nenemiya, ebe yaku ketaketai sina savivina dawaniniina yota kana matanatotowai. Ebe avana Ebenaamu nenei a bwadudabedabiya maise kana fata be ana saviviniya.”

²⁰ Keta Yave Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Menana Sodoma keta Gomona namoisi yasi fufunagoyo i nakatamoka keta yota fasisiyai odo nakasina a nowaniya. ²¹ Nofe naki a sobusobuwa be ana kitiya taki noko odosima tasike fasisiyai venemokena o muka, ebe ana sanamaniya.”

²² Namogā nasi nuwa si noḡokawawa keta si niya Sodoma kuweyaina, eatu Ebenaamu i fakwa i misimisiniya Yave naunei. ²³ Ebenaamu i vaniya niniunei eketa i iyaviya i bwaduwa, “O venemokena namogā goyosi keta eyaeyasi nukusi kuna nuyaunisiya? ²⁴ Taki namogā eyaeyasi nasi 50 menana noko sinenei o namaise, yawane kuna nuyauniya? Taki eyaeyasi fasisiyai o namaise, menananama kuna kitamokiya? ²⁵ Muka kuna fufuniya, nai o muka dawaniniina. Keta muka kana nufota be namogā eyaeyasi atu goyosi nukusi kuna nuvimateisi. Taki kuna saviviniya, nao goyosi kasi vimatadawanai eyaeyasi nukusi kuna nunatusiya. Muka. Kwaḡa o fwayafwaya kana matatafu kana tonuvisi, na fasinei kwaḡa kuna vinuwadadanikiya venemokena namogā kama matanatotowai, abe namaise.”

²⁶ Yave i iyaviya i bwaduwa, “Namogā matatafusi Sodoma sinenei ana gifafanisiya taki namogā eyaeyasi sinesiyai kasi 50 ana nisaisiya.”

²⁷ Ebenaamu i bwadu-savaviniya i bwaduwa, “Yaku tuveka, iyau o ibakaokaogō maise gavi keta kausibi atu yota a vibutuwa a nunusifufuwa nofe fasinei. ²⁸ Taki namogā eyaeyasi kasi 50 eatu 5 nenei ina kesa, noko menaninama kuna nuyauniya?”

Yave i iyaviya i bwaduwa, “Taki namogā eyaeyasi kasi 45 ana nisaisiya, nao muka ana nuyaunei.”

²⁹ Ebenaamu i vikokone-savaviniya i bwaduwa, “Atu namaise taki kasi 40moka nokomai kuna nisaisiya?”

Atu i iyaviya i bwaduwa, “Taki kasi 40, muka ana fufuniya.”

³⁰ Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Ae yaku tuveka, muka kuna nuwagoyoweiku eatu kuta tenikuwa be ata nusifufuwa. Namaise taki nasi 30 nokomai?”

Keta i iyaviya i bwaduwa, “Taki 30 ana nisaisiya, muka ana fufuniya.”

³¹ Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Eiyoi, naki a nusifufumataiya nofe fasinei atu namaise taki 20 kuta nisaisiya?”

I iyaviya i bwaduwa, “Taki 20 ana nisaisiya, muka ana nuyaunei.”

³² Yota Ebenaamu i bwadu-savaviniya i bwaduwa, “Ae yaku tuveka, muka kuna nuwagoyoweiku. Atu naki kawa tamokaḡamoka yota ata bwaduwa. Atu taki 10 kuta nisaisiya?”

I iyaviya i bwaduwa, “Taki 10 ana nisaisiya, muka ana nuyaunei.”

³³ Tovanama si nusifufukooḡa, Yave Ebenaamu i venuteweiya keta i niya, eatu Ebenaamu i makaviniya yana menanai.

19

Menana Sodoma Keta Gomona Kasi Nuyauneina

¹ Guyau kana kaetoḡa abamei kasi nuwa navinavimokeyai si kikinomana Sodoma. Nota menana kana ketakawanai i nuvitoḡa i fakwafakwa. Tovanama i kitisiya, i misiniya i venufotifotisiya eketa nausiyai i koduwa fwayafwayai. ² Keta i iyavisiya i bwaduwa, “Aiye, kwa nemai yaku numai be a oviviteimi. Eatu kaemi kwa kigona be kwa viyawasi, eatu kumana matami kwa kitakiyei yo yami ketai kwana niya.”

Atu si iyaviya si bwaduwa, “Muka tamo avana. Naki nofemai kana toḡanumasana.”

³ Atu i gwaeḡemokisiya keta nukusi si niya yana numai. Keta ka i fufuniya fasisiyai. Maneka muka na kana nutuva i kaguwana keta si kawa.

⁴ Muniyai yo sina banuwa, Sodoma menana gunina be ovina kana tufunakata be vituvekasi, matatafumokesi nokomai numa si misini-fanakwaniuwiya. ⁵ Nota nenei si bwauwa si bwadubwaduwa, “Namoḡa kasi nuwa kimoki nuwabuna si nemiya neneweu, nama o fiyaomokesi? Ku kikinomana-nemiyeisi nenekiyai be ka mataveyeisi.”

⁶ Nota i misini-kikinomana numa kawanei atu kumunina kawa i katuguduya. ⁷ Keta i iyavisiya i bwaduwa, “Ae unaunaku, fufuna naki goyomokena muka kwana savivinei. ⁸ Kwa vaneneḡeiku! Natunatuku vivine kasi nuwa weka, muka tamo namoḡa nukusi sita matavenuvanua. Taki nuwanuwami maise vivinesima ata kikinomana-nemiisiya nenemiyai be aviyavana yami nuwanuwa kwata saviviniya nenesiyai. Eatu namoḡa nofe a nemiisiya kanonovakuwai, muka kwana ginuvanuvaisi.”

⁹ Atu si kawafatiya si bwaduwa, “Ku misininai! Kwaḡa tene wagawaga ku nemiya atu nuwanuwau avage kuna vikainakata. Kimoki kwaḡa kana givikuvavaniwa nakatamokena yo tasike nasi nuwa.” Eketa na yasi fiwana Nota si katutunetuniya numa kana kawa kuweyaina avage nuwanuwasi kawa sina vitutuyakweniya.

¹⁰ Atu kaetoḡa kasi nuwa numa sinenei nimasi si kitunina, Nota si sinaviya keta si sinakanasuniya eketa kawa si katuguduya. ¹¹ Atu yasi fiwana nenei namoḡa matatafusi menanai matasi si weikwava be muka kasi fata kawa sina nisaḡai.

¹²⁻¹³ Eketa namoḡa nasi nuwa Nota si iyaviya si bwaduwa, “Tova kabegomokena menana nofe kana nuyauniya. Yave odo nakatamataina i nowaniya menaninama fasinei keta i visimeikiya ka nemiya be kana nuyauniya. Atu tamo ya sabu nofemai? Maise natunatuu namoḡa keta vivine o nawanawau o taki aitevana tamo yota ya sabu menana nofe sinenei, ku kikinomaneisi.”

¹⁴ Eketa Nota i kikinomana menanai keta natunatuna vivine kasi sawagivifoteina i matakawisiya. I iyavisiya i bwaduwa, “Yave kabegomokena menana nofe ina nuyauniya. Kwa venudibwana be menana nofe kwa teweyei.” Atu namoḡasima si bwaduwa vitana ita sawasawaviniḡa.

¹⁵ Naki tova i gegegesiya kana manawasasai, kaetoḡasima Nota si nuyakayakaniya be ina venudibwana. Si iyaviya si bwaduwa, “Ku venudibwana! Kawau be natunatuu vivine nasi nuwa nukusi ku kikinomaneisi. Akata ina kakaviwa tovanama Yave menana nofe ina vimatadawaniya nenei.”

¹⁶ Atu Nota i giwaewaeḡeya. Yave Nota i sineganiganiya na fasinei keta kaetoḡa kasi nuwa nimanei si nufatuma yota kawana be natunatuna nimasiyai eketa si kikinomanisiya kawayavatai.

¹⁷ Tovanama si kikinomanisiya menanai, kaetoḡa tamokaḡa i iyavisiya i bwaduwa, “Kwa dibwana be kwana fakwa yawayawasimi! Muka kwana okikine

kumunimi yota muka kwana niviyawasinai kawanauwai! Kwa dibwanamoka koya nenesiyai akata ina kakavimiya.”

²³ Tovanama Nota ugunina nukusi menana Sowa* nenei si kikinomana, vanavana i kusifuya. ²⁴ Yo muniyai iba nununuina muna nenei maise,† Yave i visaviviniya keta abamei i sobunemiya Sodomā keta Gomona nenei. ²⁵ Eketa naki kana menana be kana namoḡa be yota kisisiku matatafumokena kawanaunama nenei i siwataunisiya. ²⁶ Atu Nota kumunina kawana si okikineya keta si vitasiya maise gabana.

21

Aisake Yana Tufuwa

¹ Yave Sena i sawanu wagabubuwiya keta avana yana bwadudabadaba maise i fufuniya. ² Tutuyanama Guyau i bwaduwiya nenei aviyavana ina kikinomana, naki i nuvifotiya. Sena i visifuḡa keta i vinatuniya natuna namoḡa tovanama Ebenaamu yana vituveka nenei. ³ Gwadimonamonanama i tufuwa keta Ebenaamu i weniya kana wava Aisake. ⁴ Kuyadayada 8 muninei, Ebenaamu natuna nenei nufifina i saviviniya kiyakiyaya fasinei, namaise Guyau i visimeiya maise.

---

* **19:23** Ibeniu fonasiyai, Sowa kana givina maise kabego. **19:24** Madiu 10:15, 11:23,24, Nuke 10:12, 17:29, 2 Fita 2:6, Yudi 1:7
 † **19:24** Vinebau fonasiyai iba nununuina si weniya sanufa. Taki sanufa tana guwaniya, madina o goyomokena keta yota inainana nakatamokena. **19:26** Nuke 17:32 **21:2** Ibeniu 11:11 **21:4** Kabikona 17:12, Bunanige 7:8

⁵ Ebenaamu kana manamana 100 nenei Aisake i tufuwa.

*Ebenaamu, Ega Natusi Isimeni Nukusi
I Vikikinomanisiya*

⁸ Gwadimonamona i nakata keta tovanama i sokeya nenei, Ebenaamu visoke kana ka i fufuniya.

⁹ Noko tovanama nenei Sena si kitiya Isimeni Aisake i sawasawaviniya. Isimeni o Ebenaamu natuna kana vinuwa, ne Itifita kaetoḡa kasi wava Ega nenesiyai i tufuwa. ¹⁰ Eketa Ebenaamu si iyaviya si bwaduwa, “Kaetoḡa nofe na natusi ku vikikinomaneisi. Muka simo nuwanuwaki tamo ya kaikaiwabu ina vai tovanama kuna mateya. Naki natukiḡa.”

¹¹ Ebenaamu i nuwatadauna bwadunama fasinei uḡuna Isimeni o yota natuna. ¹² Eatu Guyau i iyaviya i bwaduwa, “Muka nuwanuwa ina munuu kaetoḡa na natusi nukusi fasisiyai. Avana Sena si bwaduwiya maise ku fufuniya. Uḡuna Aisake nenei, susukwanama ka wava sina gikikinomaniya. ¹³ Atu kaetoḡa natusi o kwaḡa natuu, na fasinei susukwana yota ana givinakasiya be ina vikunuma.”

¹⁴ Eketa tova i katakiya nuwabunimokeyai, Ebenaamu tukwava na ukowina keta kabwaga, Ega i vikavanisiya eketa na natusi i teweisiya si niya.

22

Yave I Anuvanuvia Ebenaamu Yana Vitumaḡana

¹ Muniyai Guyau i anuvanuvia Ebenaamu yana vitumaḡana. I iyaviya i bwaduwa, “Ebenaamu!”

Eketa i vinowana i bwaduwa, “O, iyau weka.”

² Keta Guyau i iyaviya i bwaduwa, “Natuu tamokaḡamoka ku nuwagabubuwiya Aisake, ku ovai be ku niyei fafani Moniya nenei. Koyanama namai ana visawaveniwa nenei, kuna vibwanaoseiya ya vikanakoḡa bwanaosena nenekuwai.”

³ Na fasinei Ebenaamu nuwabunimoka i misiniya, yana doniki i gidewadewiya keta i kaiuna vibwanaose fasinei. Eyo tobunanige nasi nuwa keta natuna Aisake i ovisiya keta si noḡokawawa kabainama Guyau i bwaduwiya nenei si niya. ⁴ Si niniya atu kuyadayada kana vitonu nenei, Ebenaamu matana i kanakasiya keta kedawanauwai kabaḡanama i kitiya. ⁵ Tobunanige i iyavisiya i bwaduwa, “Doniki nukusi nofemai kwana fakwa. Atu natuku nukusi kana niya nokomai, Guyau nenei kana kodukoduwa yo kana makavinikiya nenemiyai.”

⁶ Eketa Ebenaamu kai kitavina natuna i vikavaniya eatu tauna o kikanakanata keta giniwakuma i givikaviniya keta si niya. ⁷ Si niniya atu Aisake amana i iyaviya i bwaduwa, “Amaku!”

Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Natuku, ku nusifufu.”

Eketa Aisake i iyaviya i bwaduwa, “Kikikweu keta kikanakanata o nofe, eatu sifi mwanavauna vikanakoḡa bwanaosena fasinei o namai?”

⁸ Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Natuku, Guyau tauna yawane sifi mwanavauna ina venita vibwanaose fasinei.” Eketa si nikaokaoḡowa si niya.

⁹ Tovanama si nemiya kabainama namai Guyau i bwaduwiya nenei, Ebenaamu didiḡa i didiḡa keta etanei kai i tewesonasonamiya. Eyo

muniyai, natuna Aisake nimana keta kaena i kiyona eketa didigai kai etanei i vikenofaniya. ¹⁰ Yana giniwakuma i sinayaginiya be natuna ina nuvimatiya. ¹¹ Eatu tovanama nenei, abamei Yave kana kaetoḡa i bwauwiya i bwaduwa, “Ebenaamu! Ebenaamu!”

Ebenaamu i vinowana i bwaduwa, “O, iyau weka.”

¹² Eketa Yave kana kaetoḡa i iyaviya i bwaduwa, “Muka natuu kuna givikuvakuvavanei o avana tamo goyona kuna fufuniya nenei! Nofe kimoki o a sanamanemokiwa gewa Guyau ku vifotuwaiya uḡuna natukatekateu atu muka kuta nuwanononei nenekuwai.”

¹³ Ebenaamu matana i kanakasiya keta sifi namoḡa i kitiya kisisiku sinenei ketuketuna kana vinaḡanaḡana nenei i nukabwakuya. Iniya yomuyomunama i viya, i nuvimatiya keta i vikanakoḡoiya yana bwanaose Guyau nenei eatu muka natuna. ¹⁴ Noko nenei eketa kabainama i weniya Yave Ina Venita. Nofe tovasima nenesiyai namoḡa yasi kafa tanatutuna si bwadubwaduwa, “Yave yana koyai ina venita.”

¹⁵ Eketa abamei Yave kana kaetoḡa Ebenaamu i bwauwe-savaviniya i bwaduwa, ¹⁶ “Nofemaise Yave i bwaduwa, ‘Fonaku ku nowaniya keta natukatekateu atu muka kuta nuwanononei nenekuwai na uḡuna kaku wavai a bwadudabadaba neneweu, ¹⁷ vitana venemokena ana sawanuwigabubuwiwa be susukwau nakatamokena ana veniwa. Sina yagwana vitana kinavinavi abamai yota numagama kwadewai maise. Kasi aviya sina vatanisiya keta yasi menana sina vitoniwagina.

18 Susukwau nenesiyai eketa kunuma matatafusi fwayafwaya etanei ana sawanuwagabubuwiya uguna fonaku ku muniya.”

19 Ebenaamu na natuna si makavinisiya yana tobunanige nenesiyai eketa matatafusi si makavinisiya Biyasiba namai Ebenaamu i fakwafakwa nenei.

Sena kasi manamana 127 nenei, yawasisi i kakaviya keta Ebenaamu i nunuwatadauna eatu i vivinuwadadana kasi odewadewa fasinei. Na fasinei fafaninama Itai namoisi si fakwafakwiya nenesiyai, fwayafwaya kabegona i vitamaniya gabana nenei.

Manamana tonusi i kakavisiya muninei, Ebenaamu natuna Aisake, ne Anani kana wava Nibeka i vikawaniya. Tanake o Ebenaamu unana waḡana. Muniyai Ebenaamu kana manamana 175 nenei, yawasina i kakaviya keta natunatuna nasi nuwa Aisake keta Isimeni si odewadewiya kawana niniusiyai.

25

Isowa Keta Yakobo Si Tufuwa

19 Ebenaamu natuna Aisake na natunatuna si-fusifufusi nofemaise. 20 Tovanama Aisake kana manamana 40 nenei Nibeka i vikawaniya. Nibeka tawaḡana o Nebani keta amasi o Betuweni tene Anami fafari Fadana-anami nenei.

21 Nibeka tanake kakanina keta Aisake i kawanunukuwiya Yave kawana kana ovivita fasinei. Yave yana kawanunuku i nowaniya eketa Nibeka i visifuḡa. 22 Atu bebeta si vivikafifiwana manawanei keta i bwaduwa, “Namaise yo savivina

nofe i kikikinomana nenekuwai?” Eketa i niya Yave i kawanunukuwiya ibanama fasinei.

²³ Eketa Yave i iyaviya i bwaduwa,

“Sineweu o kunuma nuwesi.

Sina tufuwa nenei, sina vikavanevaneya.

Tamo kunuma o unana ina fiwanateweiya.

Kotokikinuna ina vikaetoḡa gwadiyei nenei.”

²⁴ Tovanama Nibeka i vinatuna nenei, natuyuweyuwe namoḡa si tufuwa.

²⁵ Kotokikinuna i tufuwa o sininina yabeyabenina atu konokonona. Na fasinei si weniya

Isowa.* ²⁶ Muninei gwadiyei i tufuwa, Isowa kaeketuketunei i gitotowa. Na fasinei si weniya Yakobo.† Aisake kana manamana 60 nenei natuyuweyuwe si tufuwa.

*Kotokikinuna Kana Vitovisime
Isowa I Katuteweiya Yakobo Nenei*

²⁷ Tovanama namoisima si nakata, Isowa i vitonuiyowa eketa tova matatafuna wanakiyai i nunuiyowa. Eatu Yakobo o umaumana keta toḡakuyadayadana.

²⁸ Aisake o Isowa i nuwagabubuwiya uḡuna nuiyo gevagevana nuwatana i viya, eatu Nibeka o Yakobo si nuwagabubuwiya.

²⁹ Tova tamokaḡa Yakobo fenifeni i nunubudana atu wanakiyei Isowa dibuna itoyoḡa yota na vitanonina i kikinomananemiya. ³⁰ Eketa

---

^{25:23} Noma 9:12 * ^{25:25} Ibeniu fonasiyai, Isowa kana givina maise tufukono. † ^{25:26} Ibeniu fonasiyai, Yakobo o kaeketuketu kana togitoto. Kana givina maise tovikanonono.

Isowa Yakobo i iyaviya i bwaduwa, “Vitanona i kanamunumokikuwa. Nofe tova nubudana yabeyabenina simo ku veneiku a kawa.” (Noko nenei keta kana wava venuwana si weniya Edomu.)‡

³¹ Keta Yakobo i iyaviya i bwaduwa, “Vikinuna kana vitovisime nofe tova ku vitamanei nenekuwai ebe yo nubudana ana veniwa.”

³² Isowa i iyaviya i bwaduwa, “Ei, i kanamunumokikuwa! Vikinuna kana vitovisime o avana kana dewadewana!”

³³ Eketa Yakobo i iyaviya i bwaduwa, “Nauna ku bwadudabadaba nenekuwai yoke.” Eketa Isowa i bwadudabadaba vikinuna kana vitovisime kana dawanatamaneina fasinei.

³⁴ Noko muninei Yakobo maneka keta nubudana Isowa i veniya. I kawa, i yuwa eketa i niya. Nofe ketaketanama nenei Isowa muka ita vinuwana vikinuna kana vitovisime fasinei, eatu naki i katuteweiya.

26

Yave I Bwadudabadaba Aisake Ina Sawanuwaqabubuwiya Maise Ebenaamu

¹ Noga nakasina manatuwaina Ebenaamu yana tovai maise, yota Kenani i visavavinisiya. Na fasinei Aisake i niya menana Gena nenei, Finisitiya kana tufomu kana wava Abimeneki nenei.

² Yave i kenokikinomana Aisake nenei keta i iyaviya i bwaduwa, “Muka kuna nai Itifita eatu namai fwayafwayanama ana iyaviwa nenei, nokomai kuna fakwa. ³ Nofemai simokaḡamoka

‡ 25:30 Ibeniu fonasiyai, Edomu kana givina maise yabena.

25:33 Ibeniu 12:16 26:3 Kabikona 22:16-18

kuna fakwa. Iyau kwaḡa nukusi eketa ana sawanu wagabubuwiwa. Fwayafwayanama nofe matatafuna susukwau nukusi ana venimiya ebe avana amau Ebenaamu a bwadudabedabiya maise, bwadudabadabanama ana givifakiniya. ⁴ Susukwau yagwanina ana veniwa maise kinavinavi kasi yagwana abamai. Keta fwayafwayanama nofe matatafuna ana venisiya. Tasike nenesiyai, kunuma matatafusi fwayafwaya etanei ana sawanu wagabubuwiya. ⁵ Uḡuna Ebenaamu fonaku i muniya, yaku bwadu i nowaniya yota yaku gisawakedana be yaku visime matatafuna, i muniyekoḡoiya.” ⁶ Na uḡuna eketa Aisake i fakwa menana Gena nenei.

Muniyai Aisake i niya keta Biyasiba i fakwa. Tovanama yana vituveka nenei, natuna gwadiyei Yakobo i nonuya. Vikanononowai, vikinuna kana sawanu wagabubu i viya. Tovanama Isowa i nowaniya, i kayokuḡa keta nuwanuwana ita nuvimatiya.

28

Yakobo I Niya Nebani Nenei

¹ Aisake i bwauwiya Yakobo keta i sawanu wagabubuwiya yo i sawakedakedaniya i bwaduwa, “Muka nofemai tamo ne Kenani kuna vikawaniya. ² Atu nofe tova kuna niya Fadana-anami nenei, ayau amasi Betuweni menaninei. Nokomai tamo kawau kuna viya auḡu Nebani natunatuna sinesiyai. ³ Eatu Guyau Tofiwanaonaona ita sawanu wagabubuwiya be natunatuu sita yagwana be susukwau

sita geyana ebe kunumisi sita yagwana. ⁴ Tanake ita sawanu wagabubuwiwa keta yota susukwau, maise Ebenaamu i sawanu wagabubuwiya. Ebe fwayafwayanama ku fakwifakwiiya maise teneyauyauna kuta vitoniwagiya. Uḡuna fwayafwayanama o Guyau i veniya Ebenaamu.”

Yakobo Kana Kavayuna

¹⁰ Yakobo Biyasiba i teweiyā eatu i niya Anani kuweyaina. ¹¹ I niniya atu kabaḡa tamokaḡa i nisaiya eatu naki vanavana i sinakafwanukuwiya fasinei eketa i vikabaḡa. Gabana i viya keta i kenovikifafiiya. ¹² Tovanama i banubanuwa nenei, i kavayuna. I kitiya abama i kawiiya atu ke'ta nutanabaibainina, fwayafwayai i misiniya atu i vaneya abamai. Keta Guyau kana kaetoḡa abamei si sobusobuwa be si vanevaneya. ¹³ Atu Yave i misiniya niniunei eketa i iyaviya i bwaduwa, “Iyau Yave, waḡau Ebenaamu keta Aisake yasi Guyau. Fwayafwayanama nenei ku matamataveya, kwaḡa keta susukwau ana venimiya. ¹⁴ Kimoki yo susukwau maise genasa, sina kataneneḡa yavanata, gagasa, bomatu, keta nanakoya kuweyaisi nenesiyai. Keta susukwau nukusi kami sawanu wagabubu nenei, fasekwa matatafusi fwayafwaya etanei ana sawanu wagabubuwiya. ¹⁵ Kuna tukutukuya, Iyau o kwaḡa nukusi keta ana nuvinanuwa ya nidadana nenesiyai kana nivaniva ana makaviniwa fwayafwayanama nofe nenei. Muka ana venumakanoveu kana nivaniva aviyavana a bwadudabedabiwa maise ana fufuniya.”

16-17 Yakobo i kenoviniya na yana matuta keta i bwaduwa, “Venemokena gewa Yave o nofemai i fakwafakwa eatu muka ata sanamanei. Kabaḡa nofe a vimaimatumatuta. Nofe o Guyau yana kabaḡa keta abama kana ketakawana.”

18 Eketa nuwabunimokeyai Yakobo i misiniya keta gabaninama i kenovikifafiiya, i vimisiniya kiyakiyaya fasinei keta bubu nenei i vitowiya. 19 Eketa kabaḡanama i weniya Beteni.* Eatu menaninama nakasina si mikiweniya Nusi.

20 Yakobo i bwadudabadaba Guyau nenei i bwaduwa, “Taki kwaḡa iyau nukusi be kuna ofafafikuwa, kabwaga kuna venikuwa, nuya kuna venikuwa, 21 ebe taki ana makavinikuwa na yaku dewadewana amaku yana numai, enao kwaḡa Yave yaku Guyau. 22 Atu gabana nofe a vimisiniya, ita vikiyakiyaya Guyau ya numa. Aviyavana matatafuna kuna venevenikuwa, dawana 10 ana tenetenisiya atu sinesiyai tamokaḡa kwaḡa ana veneveniwa.”

35

Yakobo i niya Anani keta Nebani natunatuna nasi nuwa, Neya keta Neiseno, i vikawanisiya. Manamana 14 i mudadava Nebani fasinei vivinesima kasi nufata fasisiyai. Neya kasi kaetoḡa Dinufa si veniya Yakobo kawana. Maise yota Neiseno kasi kaetoḡa Binaa si veniya Yakobo kawana. Eatu Guyau i iyaviya keta nawana yana menana i teweiya atu i makaviniya amana yana menanai. Yana makavina fasinei, i matuta akata Isowa yana namonamoḡa

---

* 28:19 Ibeniu fonasiyai, Beteni kana givina maise Guyau yana numa.

nukusi na ugunina sina tafisiya. Eatu tovanama si vikaninisaga nenei, Isowa muka ita nuwagoyo be nukusi sita vikamunumuwa.

Guyau Yakobo I Sawanuwigabubuwiya

⁹ Tovanama Yakobo i fakwafakwa Fadana-anami* atu i makaviniya Beteni nenei, Guyau i kenokikinomana-savaviniya keta i sawanuwigabubuwiya. ¹⁰ I bwaduwa, “Ka wava Yakobo atu muka yota sina weneu Yakobo. Kimoki keta i niniya ka wava Isineni.”† Eketa i weniya Isineni.

¹¹ Yota i bwaduwa, “Iyau Guyau Tofiwanaonaona. Kuna vinatunasiwasiwaga keta kuna yagwana. Susukwau ina nakatamoka. Fasekwa dawanisi yota tufomu sina kikinomana kwaga neneweu.

¹² Fwayafwayanama a bwadudabedabiya Ebenaamu be Aisake nenesiyai, kwaga ana veniwa. Yota susukwau nenesiyai nofe fwayafwayanama ana venisiya.” ¹³ Guyau tovanama Yakobo nenei i nusifufukooğa, i teweiya.

¹⁴ Kabainama nenei Guyau i nusifufuwiya, gabanana i vimisiniya keta etanei waini i siwaiya yana bwanaose yota muniyai bubu i siwaiya. ¹⁵ Eketa Guyau nokomai i nusifufuwiya fasinei, kabainama i weniya Beteni.‡

Neiseno Yasi Mate

* **35:9** Fadana-anami o Anami katuyaveyavenina Mesofotamiya nenei yavanata kuweyaina. Eketa Anani menana o sinenei.

† **35:10** Ibeniu fonasiyai, Isineni kana givina maise Guyau i maniniya o Guyau nukusi si vikafiwana. (Kabikona 32:28) **35:11** Kabikona 17:4-8 **35:14** Kabikona 28:18,19 ‡ **35:15** Ibeniu fonasiyai, Beteni kana givina maise Guyau yana numa.

16 Muniyai Yakobo yana sabu nukusi Beteni si teweiya. Keta yawane Efanati kedawanau, Neiseno i vibusiya atu si nisaiya daunina. 17 Si vibaiya eatu kuvavana i gimunusiya nenei, kasi toosiwaḡa si sawakatevatusiya si bwaduwa, “Muka kwana matuta. Natumi namoḡa kana vinuwa i tufuwa.” 18 Tovanama ayona yawasisi i kakaviya nenei, si weniya Benoni[§] eatu amana i weniya Beniyamina.* 19 Tovanama Neiseno si vidawana, ketanama i niniya Efanati (nofe tova o Beteniyema), kafakainei si odewadewisiya. 20 Eketa Yakobo gabana i vimisiniya kasi manawa etanei. Gabaninama Neiseno kasi manawa nenei nofe tova i fakwafakwa.

Aisake Yana Mate
1 Sifusifufu 2:1-2

(22b) Yakobo natunatuna namoḡa kasi 12.

23 Neyya natunatusi namoḡa o Nubeni, Yakobo natuna kotokikinuna. Muninei o Simiyoni, Nebi, Yuda, Isaka, Sebungoni.

24 Neiseno natunatusi namoḡa o Yosefa keta Beniyamina.

25 Neiseno kasi kaetoḡa Binaa natunatusi namoḡa o Dani keta Nafatanai.

26 Neyya kasi kaetoḡa Dinufa natunatusi namoḡa o Gada keta Asa.

Yakobo kakawana nofemaise natunatuna namoḡa si vinatunisiya Fadana-anami nenei.

---

§ 35:18 Ibeniu fonasiyai, Benoni kana givina maise kuvavana natuna. * 35:18 Ibeniu fonasiyai, Beniyamina kana givina maise natukikikataiku.

²⁷ Eketa Yakobo i makaviniya amana Aisake nenei, Kiniyati-aba (nofe tova o Ebinoni) niniunei menana Mamene nenei. Nofe menaninama Ebenaamu i fakwiiya muninei yota Aisake i fakwiiya maise teneyauyauna. ²⁸ Aisake i fakwa kana manamana 180. ²⁹ I sobuwa i vigwadimonamonamoka yo muniyai yawasina i kakaviya keta waḡawaḡana ituyanomwanisiya. Eketa natunatuna namoḡa Isowa be Yakobo si odewadewiya.

37

Yosefa Keta Sisitawaḡana

¹ Kenani fwayafwayana namai Aisake i fakwiiya be nenei i viteneyauyauna yota Yakobo i fakwa.

² Eketa Yakobo na natunatuna sifusifufusi nofe-maise.

Tovanama Yosefa kana manamana 17, sisitawaḡana nukusi sifi keta gouti si kikitavikaviniya. Sisitawaḡanasima o amana kakawana Binaa keta Dinufa natunatusi, eatu yasi fufunagoyo fasisiyai Yosefa i simanisiya amana nenei.

³ Yakobo yana vituveka nenei Yosefa i tufuwa eketa i nuwagabubuwiya nakasina yo muniyai natunatuna namoḡa matatafusi. Na fasinei kana kwame nubwayouna dewabauna i veniya.

⁴ Tovaname sisitawaḡana si kitiya Yosefa kana nuwagabubu nakatamataina yo muniyai tasike, si adibutoyotoyoia keta muka viunana kana bwaduwai sita nunusifufuwei.

⁵ Nuwabuna tamokaḡa i kavayuna keta tovanama sisitawaḡana kana kavayuna i iyavisiya nenei o naki si dibutoyoḡemokiya. ⁶ Yosefa i iyavisiya i bwaduwa, “Kwa vaneneḡa tu kaku kavayuna a iyaveimi. ⁷ Bagunai witi ta vivikitava eatu yaku kitava i venukanakasiya keta i misiniya. Tovanama nenei yami kitava si misinifiniya yaku kitava keta nenei si koduwa.”

⁸ Eketa sisitawaḡana si iyaviya si bwaduwa, “Oa! Omasi ku vinuwadadana avage venemokena kuna vitufomuwa be kuna visimeikiya?” Noko nenei, Yosefa yana bwadu be kana kavayuna nenei si adibutoyoḡemokiya.

Yosefa Sisitawaḡana Si Vitamaniya

¹² Tova tamokaḡa Yosefa sisitawaḡana, amasi yana sifi keta yana gouti si visiya keta si niisiya menana Sekemu niniunei, keta nokomai si kitavikaviniya.

¹³ Eketa Yakobo Yosefa i iyaviya i bwaduwa, “Sisitawaḡau o Sekemu nenei yomuyomu si kitakitavikavina. Nuwanuwaku ana visimeywa kuna niya nenesiyai.”

Yosefa i vinowana i bwaduwa, “Dewadewana, Ana niya.”

¹⁴ Eketa amana i iyaviya i bwaduwa, “Ku nai be sisitawaḡau ku kitaisi taki yomuyomu nukusi dewadewasi, nao kuna makaviniwa kuna matakawikuwa.”

Ebinoni kawanauna nenei Yosefa i visimeiya i niya Sekemu. ¹⁵ Tovanama i kikinomana, i kakafivinavina kawayavatai atu namoḡa tamokaḡa i nutoniiya i bwaduwa, “Ei, aviyavana ku nunuwasai?”

16 Yosefa i nufata i bwaduwa, “Sisitawaḡaku yasi yomuyomu si kitakitavikavina, a nunuwasisiya. Ku sanamanisiya namai kasi tuḡana?”

17 Eketa namoḡanama i iyaviya i bwaduwa, “Si nemiya wekamai atu naki si niya. A nowanisiya si bwaduwa si niniya Dotani.” Noko nenei Yosefa sisitawaḡana i muniisiya keta Dotani i nisaisiya.

18 Tovanama si kitiya kedawanauwai i nenemiya, kana munuwa fasinei si viwaifufuna. 19 Tututausi si vikanunusifusufuwa keta si sawaviniya si bwaduwa, “Ake, tokavayuna-onaonanama kwa kitai i nenemiya. 20 Ei, ta nuvimatei be tamo yeyenu kokonina nenei ta tewesobuwei. Kana fata amata tana iyaviya avage tamo yomuyomu-wanawanaki i kaniya, ebe tana kitiya taki kana kavayuna ina vivenemokena o muka.”

21 Atu Nubeni i nowaniya yasi bwadu eatu i vinuwadadana Yosefa kana guguya fasinei keta i iyavisiya i bwaduwa, “Muka yawasina tana nuyaunei. 22 Muka tana nuviufaufai atu nofemai wanakikaoḡowai tata tewesobuwiya yeyenu kokonina nenei.” Nubeni i tanafafafana taina kana guguya fasinei uḡuna nuwanuwana be ina niya amana nenei.

23 Eketa tovanama Yosefa i kikinomana, sisitawaḡana si givikaviniya keta kana kwame nubwayouna dewabauna tofwanei si kakiya. 24 Si oviya keta yeyenu kokoninei si tewesobuwiya.

25 Tovanama si makavina keta si nuvitoḡa si kakawa atu matasi i kanakasiya keta Isimeni fasekwina si kitisiya si nenemiya na yasi kameni

Gineyadiyei, si niniya Itifita. Iba mamadisi* nukusi si kivitotoḡa.

²⁶ Keta Yuda unaunana i iyavisiya i bwaduwa, “Taki taita tana nuvimatiya keta ufaufana tana tenemakaviuniya, aviyavana tamo kana dewadewana tana nisaḡai? ²⁷ Isimeni namoisi nenesiyai ta vitamanei eatu muka tana munuya. Aitevana taina yoke, kita viyo ufaufa tamokaḡa.” Eketa unaunana yana bwadunama si vinowaniya. ²⁸ Tovanama Midiyani† tovitamaneina si kikinomana, Yosefa sisitawaḡana si niya yeyenu nenei si sinakikinomaniya keta Isimeni namoisi nenesiyai, si vitamaniya fatana siniva 20. Eketa Yosefa si niya Itifita.

²⁹ Eyo muniyai tovanama Nubeni i makaviniya, i niya yeyenu nenei i nugenana eatu muka Yosefa ita kitai. Nuwatana i dauna keta kana nuya i kiganiniya. ³⁰ I makaviniya sisitaina nenesiyai keta i iyavisiya i bwaduwa, “Yosefa noko muka. Ava o ata fufuniya?”

³¹ Eketa Yosefa sisitawaḡana, gouti si nuvimatiya keta ufaufanei kwame si kutuviya. ³² Eyo si niya amasi nenei keta si iyaviya si bwaduwa, “Kwame nofe ka nisaiya, ku kitai. Kamo natuu kana kwame o muka?”

³³ Amasi i kitakinaniya keta i iyavisiya i bwaduwa, “Ika. Natuku kana kwame. Yomuyomuwanawanaki i kaniya. O natuku! Yomuyomuwanawanaki i tanabwegabwegiya.” ³⁴ Eketa yana

---

* **37:25** Kisisiku nenesiyai bubu mamadisi si yuna maise kabwaga kana givimamadi fasisiyai be kasi gividiyaḡa. **37:28** Bunanige 7:9 † **37:28** Isimeni fasekwina o fafani Midiyani nenei.

nuwatadauna nenei kana nuya i kiganiniya, atu nuya yomuyomu utuutusiya[‡] kikifufunisi[‡] i kotoniya keta kuyadayada yagwanina natuna i fokuwiiya.

³⁵ Natunatuna matatafusi, namoḡa be vivine, kana sawamwanumwanuva fasinei si niya eatu muka nuwanuwana. Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Ana bwediya kana nivaniva matematesi yasi kabaḡa kana ke'ta ana vaiya natuku nukusi.” Eyo natuna fasinei i viketotoniya be i bwediya.

39

Fotifa Kawana Yosefa Si Kitanuvadiiya

¹ Tovanama Isimeni fasekwina Yosefa si niiya Itifita, Fotifa i vitamaniya kana kaetoḡa. Fotifa tanake o tuiyo kasi toviketununeina. Tanake Itifita tu-fomu yana namoḡa tamo nakasina.

² Yave o Yosefa nukusi keta yana ovivita nenei, iba matatafuna i saviviniya o dewadewana. Kana tovisime tene Itifita yana numai i fakwa.

³ Fotifa i kitanisaiya Yave o Yosefa nukusi eketa iba matatafusi i savisaviviniya o si dibwadibwana-dewadewa. ⁴ Noko nenei nuwatana i oviya keta i viya tauna kana kaetoḡa. Eketa yana numa sinena kana kaetoḡa matatafusi sinesiyai, Yosefa i tene-viketununiya. Yota yana nogonogo matatafuna kasi kitavikavina fasinei nimaneyi i teniya.

⁵ Noko tovanama nenei keta i niya Yosefa nenei eketa Fotifa yana numa kana tofakwa

---

[‡] **37:34** Nuya sakasakanununa kameni o gouti utuutusiya[‡] si kikifufuna. Kaniga kana tovai, nofe i vivikiyakiyaya nuwatadauna.

39:2 Bunanige 7:9

kana dewadewana si nisaiya. Yana nogonogo matatafuna numa sinenei keta bagunai, Yave i sawanu wagabubu wisiya eketa dewadewasi. ⁶ Noko nenei eketa Fotifa yana nogonogo matatafuna kana visime fasinei o Yosefa nimanei i teniya. Keta muka tamo aviyavana fasinei ita nuwanuwa eatu yana kaaḡa fasinei o i kitavikaviniya.

Yosefa kana tufuwa dewadewana yota kotoki-waḡa. ⁷ Muka ita fakwa nubwayouna eatu Fotifa kawana si kitanuvadiiya keta si sawanuyakaniya be nukusi sita banuwa.

⁸ Eatu i dibutoyoḡa i bwaduwa, “Kaku tovisime muka ita vinuwana aviyavana tamo numa nofe sinenei fasinei uḡuna iyau nenekuwai ketake. Nogonogo matatafuna o iyau sifukuwai. ⁹ Iyau o numa nofe kana tovisime naki maise tanake, eketa muka tamo aviyavana ita sawatanai nenekuwai, eatu kwamiḡa kawana. Na uḡuna namaise ana fufunagoyo yo naki ana go'yona Guyau matanei?” ¹⁰ Tova matatafuna si vivikokoniya atu i didibutoyoḡa keta muka nukusi sita banu yota muka nukusi sita fakwafakwa.

¹¹ Tova tamokaḡa Yosefa i kanasuna numai mudadava fasinei eatu tovanama nenei, muka tamo kaetoḡa numai ita fakwafakwa.

¹² Eketa Fotifa kawana si niya Yosefa nenei keta kana kwame si gitoniya keta si sawanuyakaniya si bwaduwa, “Ku nemi ku banuweiki!” Eatu Yosefa i dibwana i kikinomana menanaḡi atu kana kwame i venuteweiya gumayogu nimasiyai.

¹³ Tovanama si kitiya Yosefa naki i dibwana atu kana kwameḡa si givikaviniya, ¹⁴ yasi numa kana kaetoḡa si wenevakukusisiya keta si iyavisiya

si bwaduwa, “Nofe kwa kitai! Namoḡa nofe tene Ibeniu kawaki i nemiiya kakaninama, i givisinemumuwita. I kanasunanemiya yama totomuwai keta nuwanuwana ita mataveikiya eatu ka fina. ¹⁵ Tovanama i nowaniya ka fina, i dibwana eatu kana kwame i venuteweiya niniukiyai.”

¹⁶ Eketa kwame si fakwiya kana nivaniva kawasi i makaviniya i nemiya numai. ¹⁷ Yota tamoka sifufunama si iyaviya si bwaduwa, “Kaetoḡa tene Ibeniu ku nemiiya kakaninama, i kanasuna yama totomuwai nuwanuwana ita givisinemumuwikiya. ¹⁸ Eatu tovanama ka fina nenei, kana kwame i venuteweiya niniukiyai atu i dibwana i kikinomana.”

¹⁹ Tovanama Fotifa kawana i nowanisiya si bwaduwa, “Ya kaetoḡa nofemaise i fufuna nenekiyai,” eketa sinena i nubusubusuwaninya. ²⁰ Tonuaviya i iyavisiya si tabiya keta deniyai si teniya. Kabainama o tufomu yana finisina fasisiyai.

Keta deninama sinenei o Yosefa i fakwa. ²¹ Eatu Yave tanake nukusi keta i nuwagabubuwiya na nenei keta i sawanuwagabubuwiya. Noko nenei keta deni kana tokitavikavina nuwatana i oviya. ²² Eketa finisina matatafusi keta mudadava matatafuna deni sinenei, Yosefa nimanei i teniya. ²³ Deni kana tokitavikavina muka ita nuwanuwa mudadavasima Yosefa nimanei i teniya fasinei. Uḡuna Yave o Yosefa nukusi keta i ovivitiya nenei iba matatafuna i saviviniya o naki dewadewana.

40

Finisina Nasi Nuwa Si Kavayuna

¹ Tova tamokaḡa Itifita tufomu kana ukowa kana tokavenena kasi toviketanuneina keta maneka kana tokaguwana kasi toviketanuneina nukusi, si fufunagoyowa tufomu nenei. ² Tobunanigesima nasi nuwa i nuwagoyowisiya, ³ keta deniyai i tenisiya tuiyo kasi toviketanuneina yana numai, namai Yosefa i fakwafakwa nenei. ⁴ Toviketanuneinanama Yosefa i teniya kasi kaetoḡa keta si fakwa simo matanubwayouna.

⁵ Nuwabuna tamokaḡa tufomu yana tobunanigesima, ukowa kana tokavenena keta maneka kana tokaguwana, si kavayuna. Nasi nuwa nuwabunanama nenei si kavayuna atu kasi kavayunasima kasi gigivina o tuninatunina.

⁶ Tova i katakiya nuwabuniyai tovanama Yosefa i kitisiya tafakaisi si kanawenonowa. ⁷ Eketa i nutoniisiya i bwaduwa, “Kimoki namaise yo nuwanuwa i munumunumi?”

⁸ Si nufata si bwaduwa, “Nuwabuna nama nuwa ka kavayuna eatu muka tamo aitevana kana fata be kama kavayunasima ina kiyau.”

Eketa Yosefa i iyavisiya i bwaduwa, “Guyauḡa kana fata kavayuna ina yausiya. Eyo kami kavayuna kwa iyaveiku.”

⁹ Eketa ukowa kana tokavenena i vibutuwa i nusifufuwa i bwaduwa, “A kavayuna a kitiya genefi unavina naukuwai, ¹⁰ eketa unavinama i vinaḡanaḡana naḡanina tonusi. Dadana si kikinomana, unavina si visisiya, si nuwatataisiya eketa uwasi si ouwa. ¹¹ Eatu tufomu kana owa o a gigivikaviniya, na fasinei uwa a kigonuwa, utosi a bibitotoiya tufomu kana owai keta nimanei a teniya.”

¹² Eketa Yosefa i iyaviya i bwaduwa, “Ka kavayuna kana givina nofemaise. Naḡani tonusi kana givina kuyadayada tonusi. ¹³ Kuyadayada tonusi ina kakavisiya muninei, tufomu debabouḡu ina katunakasiya eketa ina vinuwateweiwa eyo ina giyauwa keta ya mudadava manatuwaina nenei ina tenesavaviniwa. Nokomai tufomu nimanei kana owa kuna viovuya, manatuwaina ku fufufuniya maise tovanama ku vitokavenena ukowa kana tovai. ¹⁴ Tovanama kuta toḡadewadewa nenei, kuta tukukuwa. Ae unaku, kuta ovitikukuwa be tufomu kuta iyaviya fasikuwai ebe deni nofe sinenei kuta vikikinomanukuwa. ¹⁵ Tufomu kuta iyaviya aviyavana nenekuwai i kikinomana fasinei. Ibeniu fwayafwayana nenei namoḡa si givikavinikuwa si dibwanikuwa. Nofemai yota muka tamo aviyavana goyona ata fufuniya atu deniyai si tenikuwa.”

¹⁶ Tovanama maneka kana tokaguwana i nowaniya unana kana kavayuna Yosefa i yauya fasinei, nuwatana i oviya eketa Yosefa i iyaviya i bwaduwa, “Iyau yota a kavayuna, maneka feyawisi tonusi a afisiya. ¹⁷ Feyawa etanemokenei sinenei o maneka tuninatunina kakaguwanisi tufomu fasinei. Eatu debaboukuwai feyawanama nenei o manuwa si kakawa.”

¹⁸ Eketa Yosefa i iyaviya i bwaduwa, “Ka kavayuna nofemaise, feyawa tonusi kana givina kuyadayada tonusi. ¹⁹ Kuyadayada tonusi muninei, tufomu debabouḡu ina katunakasiya keta kayou sina nuonosiya eyo tofwau kai nenei sina sinavikukiya. Keta manuwa sina nemiya,

kwafiniweu viyou sina kaniya.”

²⁰ Kuyadayada tonusi i kakavisiya muninei, tufomu yana kafa tufuwa kana kuyadayada i nuvifotiya. Eketa yana kawakawa yasi ka i fufuniya. Ukowa kana tokavenena keta maneka kana tokaguwana i ketoyausiya keta si nemiisiya tufomu nenei kawakawa nausiyai. ²¹ Nokomai, ukowa tokavenena i teniya kana kiviya eketa tufomu nimanei kana owa i viova-savaviniya. ²² Eatu tonuaviya i visimeisiya keta maneka kana tokaguwana kayona si nuonosiya keta tofwana kaiyai si sinavikukiya. Naki avana Yosefa i bwaduwiya, maisemoka i kikinomana.

²³ Eatu ukowa kana tokavenena muka Yosefa ita tukuya, i vinuwataunuwiya.

41

Tufomu Kana Kavayuna

¹ Manamana nuwesi i kakavisiya muninei, Itifita tufomu i kavayuna vitana Naeni ukowa kafakainei i misimisiniya. ² Tovanama nenei bunumakau kasi 7 na kasi tufutufuwa yota kasi kita dewadewasi ukowei si vanenemiya keta nabenabe kafakainei, nimwau si kakawa. ³ Yota bunumakau kasi 7 kasi kita goyosi keta banibaninisi munisiyai si vanenemiya eketa niniusiyai si misiniya. ⁴ Kasi kita goyosi keta banibaninisi si misiniya keta kasi 7 na kasi tufutufuwa keta kasi kita dewadewasi, si kanisiya. Nokomai tufomu i kenoviniya.

⁵ Tovanama i banu-savaviniya, yota i kavayuna. I kitiya witi uguna tamokağa nenei, i foka 7 wanosi nakanakasisi yota dewadewasi. ⁶ Muniyai yota

7 si foka o wanosi kasi kita vitana fonimana inainana ita taoyayanisi eyo sita wenono. ⁷ Wano wenonosi si misinimoka tu wano nakanakasisi keta dewadewasi, si tononisiya. Eketa tufomu i kenoviniya atu i sanamaniya o i kavayuna.

⁸ Nuwabuniyai kavayunasima fasisiyai, nuwanuwa yaona i vaniya. Na uḡuna bwadu i vininitiya Itifita kana matatafu nenei yana toibaiba keta yana tonuwatasuyasuya fasisiyai, eketa si nemiya nenei. Kana kavayuna i nusifufuwisiya atu muka tamo aitevana kana fata be ita yausi nenei.

⁹ Atu tufomu kana ukowa kana tokavenena kasi toviketaneina, tufomu i iyaviya i bwaduwa, “Ae aiye, kimoki yo yaku fufunagoyo a tukuya. ¹⁰⁻¹² Manatuwaina tovanama maneka kana tokaguwana kasi toviketaneina keta iyau, ku nuwagoyowikiya eketa tuiyo kasi toviketaneina yana numa sinenei, deniyai ku tenikiya. Tovanama nenei tene Ibeniu tufunakasina tamokaḡa waniya nokomai. Tanake o toviketaneinanama kana kaetoḡa. Nuwabuna tamokaḡa nama nuwa ka kavayuna. Kama kavayunasima ka iyaviya eketa kasi givina i yausiya nenekiyai o tuninatunina. ¹³ Avana i bwaduwiya, naki maisemoka i kikinomana. Iyau ku tene-savavinikuwa yaku kafa mudadava nenei, eatu ya tonuaviya ku visimeisiya keta maneka kana tokaguwana kasi toviketaneina kayona si nuonosiya eketa tofwana kai etanei si sinavikukiya.”

¹⁴ Eketa tufomu bwadu i vininitiya Yosefa fasinei

eketa muka mwanenena atu deniyai si oviya. Nauna kana mutukonokono itanakakanuya keta kana nuya i dawanatamatamanina muniyai yo si niiya tufomu nenei.

15 Eketa tufomu i bwaduwa, “Nuwabuna a kavayuna, eatu muka tamo aitevana kana fata ita yauya nenekuwai. Atu a nowaniya avage tovanama avi kavayuna kuna nowaniya, ka fata kuna yauya.”

16 Atu Yosefa i bwaduwa, “Iyau muka kaku fata, eatu Guyauḡa kana kiyau dewadewana ina veniwa.”

Tufomu kana kavayuna nuwesi i nusifufuwiya Yosefa nenei.

25-32 Keta Yosefa na yana vimogumogu i bwaduwa, “Tufomu yo, ka kavayuna nuwesi kasi nuwanuwa naki tamokaḡa. Aviyavana tova kabegomokena Guyau ina saviviniya fasinei, neneweu i tene-kikinomaniya. Guyau naki i givifakiniya, iba nofe kabegomokena ina saviviniya. Nofe fasinei tamoka kavayunanama atu kawa nuwa i visawaveniwa.

Bunumakau kasi 7 na kasi tufutufuwa yota kasi kita dewadewasi, maise yota witi fokasi 7 nakanakasisi keta dewadewasi, kasi nuwanuwa manamana 7 mauna. Itifita kana matatafu ina mauna.

Bunumakau 7 banibaninisi yota kasi kita goyosi munisiyai si vanenemiya, yota witi fokasi 7 fisusi vitana fonimana inainana ita taoyayanisi keta sita wenono, kana nuwanuwa o manamana 7 nenesiyai noga. Manamana 7 mauna muninei, manamana 7 yota sinesiyai noga ina kikinomana.

Eketa fiyao Itifita yasi mauna kana tova yawane sina vinuwataunuwiya, uḡuna fafani kana matatafu noga ina munuya.

Tufomu yo, nofe avana a bwaduwiya o naki maisemoka Guyau kabegomokena ina saviviniya.

³³ Tufomu yo, tamo namoḡa tosanamana atu na nuwatasuyasuyana kuta gibokiya be tanake Itifita kana matatafu ita visimeiya.

³⁴ Menana tamokatamokaḡa nenesiyai kawakawa kuta vinuwadaniya. Ebe manamana 7 mauna yana tova nenei, tovanama kabwaga oyuna kasi tutuya nenesiyai, kawakawasima dawana 5 nenesiyai tamokaḡa sita gigivikaviniya. ³⁵ Nofe kawakawasima maisa matatafuna sita kwakwiya. Ya visime nenei, menana tamokatamokaḡa nenesiyai maisa matatafuna yasi bonuwai sita totoisiya ebe sita kitavikaviniya namoḡa fasisiyai. ³⁶ Nofe dawanasima yawane namoḡa ita vibiyawasisiya manamana 7 sinesiyai, tovanama noga ina kikinomana Itifita sinenei. Ebe nofe ketaketanama nenei, namoḡa muka vitanona nenei sita domuna.”

³⁷ Tufomu yana namoḡa nakanakasisi nukusi ketaketanama nuwatasi i oviya. ³⁸ Eketa tufomu i iyavisiya i bwaduwa, “Venemokena, Guyau kanununa o namoḡa nofe nenei, yota muka tamo namoḡa tonuwatasuyasuya venemokena yo tana nisaḡai maise tanake.”

³⁹ Eyo tufomu Yosefa i iyaviya i bwaduwa, “Uḡuna Guyau o ibasima nofe i gikikinomanisiya neneweu, eketa muka tamo aitevana yana sanamana be yana nuwatasuyasuya maise kwaḡa. ⁴⁰ Yaku

kafa visime matatafuna kwaḡa nimaweu eketa yaku namonamoḡa matatafusi, ya visimesima sina muniisiya. Eatu wawaḡa kana vifotu fasinei o kwaḡa sifukuwai.”

⁴¹ Eketa Yosefa nenei i bwaduwa, “Nofe tova kwaḡa a ginakasiwa Itifita kana matatafu kana tovisime.” ⁴² Eketa kana nimabweuna vivigionina,* nimanei i yauya keta Yosefa nimanei i sifwatamaniya yota kwame dewabauna i vikotoniya keta kodokodo nukawanamanamaneinana i viya keta kayonei i nuvisanigogwiya.

⁴⁵ Eketa tufomu Itifita wavana Yosefa i veniya, Safeneti-faniya.† Yota kawana i veniya kana wava Aseneti, Fotifena natuna. Fotifena o Oni‡ yasi tovibwanaose. Eketa Yosefa naki i vitovisimeya Itifita nenei.

⁴⁶ Yosefa i vibutuwa bunanige Itifita tufomu fasinei kana manamana 30 nenei. Noko muninei Yosefa i misiniya keta tufomu i venuteweiyā eatu Itifita kana matatafu i vadadaniya. ⁴⁷ Manamana 7 mauna yana tova sinesiyai fafani Itifita i maunafaga. ⁴⁸ Noko manamanasima sinesiyai, Yosefa namoḡa i iyavisiya ebe kabwaga si ooyuna atu tufotufu si vakukusiya keta menaninama tamokatamokaḡa kana bonuwai i totoiya. ⁴⁹ Dawana i kisiwaḡa si vimwanauḡuna maise

---

41:42 Daniyena 5:29 * **41:42** Visime kana kiyakiyaya yota na kana kafa kita vitana Yosefa i savisavivina tufomu yana visime nenei keta fonanei. † **41:45** Ibeniu fonasiyai, Safeneti-faniya kana givina maise guyau i nunusifufuwa keta guyau fakwafakwana. ‡ **41:45** Oni kana wava kana vinuwa Eniyofonisi. Menaninama nenei namoḡa vanavana nenei si kodukoduwa.

numagama kwadewai, eketa kana ginaḡanaḡa Yosefa i onoviya.

⁵³ Manamana 7 sinesiyai Itifita sinenei, mauna kana tova i kakaviya. ⁵⁴ Eatu manamana 7 noga i vibutuwa, naki avana Yosefa i bwaduwiya maisemoka i kikinomana. Fafani matatafuna nenesiyai o noga nakasina i kikinomana, eatu Itifita yana kafa visimeḡa nenei o kabwaga i fakwafakwa. ⁵⁵ Tovanama fiyao Itifita si vitanonamoka, si vikokona-bwedibwediya tufomu nenei kabwaga fasinei. Eatu tufomu i iyavisiya i bwaduwa, “Yosefa nenei kwa nai be avana ita iyavimiya maise, kwa savivinei.”

⁵⁶ Fwayafwaya kana matatafu noga nakasina atu Itifita nenei o nakatamokena. Eketa Yosefa kabwaga kasi bonu i kiyauwa eketa fiyao Itifita nenesiyai i vikimwaneina. ⁵⁷ Atu yota mani fafani nenesiyai noga i nakatamoka. Na fasinei namoḡa si nenemiya Itifita eketa Yosefa nenei kabwaga si vivikimwaneya.

42

Yakobo Natunatuna I Visimeisiya Si Niya Itifita

¹ Eatu tovanama Yakobo i nowaniya vitana Itifita nenei kabwaga, natunatuna nenesiyai i bwaduwa, “Namaise yo kwa nigwanavaḡata. ² Kwa vaneneḡa! A nowaniya vitana Itifita nenei kabwaga. Kwa sobu nokomai kwa vikimwane akata tana domuna.”

³ Eketa Yosefa sinitawaḡana kasi 10 si sobuwa Itifita kabwagavikimwane fasinei. ⁴ Atu

amasi i vinuwana vitana tamo avana goyona ita kikinomana Beniyamina, Yosefa kana tufunuwa nenei. Na fasinei muka ita visimeyei ebe nukusi sita nai nenei. ⁵ Fafani Kenani nenei noga naki i goyomoka, na fasinei Yakobo natunatuna yota namoḡa yagwanisi nukusi si sobuwa Itifita kabwagavikimwane fasinei.

⁶ Noko tovanama nenei fafani matatafuna Itifita sinenei Yosefa i vivisimeiya, eketa namoḡa matatafusi nenesiyai kabwaga i vivikimwaneiya. Eketa tovanama sisitawaḡana si kikinomana, kaevavanei si koduwa fwayafwayai. ⁷ Yosefa i kitakinanisiya eatu seba i teweiya vitana muka ita sanamaneisi eketa i kayosanakiya nenesiyai i bwaduwa, “Kwami namaniyei kwa nemai?”

Eketa si bwaduwa, “Kima Kenaniyei ka nemiya kabwagavikimwane yawagiki.”

⁸ Yosefa sisitawaḡana i kinanisiya atu tasike o muka sita kitakinanei. ⁹ Kana kavayuna i tukunakasiya fasisiyai eketa i bwaduwa, “Kwami tokitanaḡanaḡa kwa nemiya kwana sanamaniya kawasasa kafa kanasuna ebe yo nemaniyei kwana vibutukiya.”

¹⁰ Atu si nufata si bwaduwa, “Aiye, muka. Kima ka kaetoḡa ka nemiya o kabwagavikimwane yawagiki.”

²¹ Eketa tututausi nenesiyai si vikanusifusifufuwa si bwaduwa, “Noko tovanama nenei taita i bwedisitasita kana ovivita fasinei kana dauna ta kitiya eatu muka tata sinegananiyei. Na fasinei

nofe dauninama ta kakamukoniya o kita kata kuvana.”

²² Eketa Nubeni i bwaduviyewa i bwaduwa, “Noko tovanama nenei a iyavimiya, ‘Muka gwadimonamona kwana givikuvavaniya.’ Eatu fonaku kwa teweiya. Nofe tova yana mate fasinei kita mwavinana ta ninisaiya.” ²³ Yosefa o Itifita fonasiyai i nunusifufuwisiya keta togivina i gigiviniya nenesiyai. Na nenei si bwaduwa vitana muka yasi sifufu ita nowanowaniya.

Yosefa nenei sisitawaḡana kabwaga si vikimwaneya eketa si makavinisiya Kenani amasi nenei. Muniyai yota si makavina-savavinisiya Itifita kabwagavikimwane fasinei.

45

Yosefa Tauna Wakakana I Siiya

⁴ Yosefa Ibeniu fonasiyai sisitawaḡana i iyavisiya i bwaduwa, “Simokaḡa kwa nemai niniukuwai.” Eketa si nemiya niniunei, eyo i bwaduwa, “Iyau taimi Yosefa. Gwadikuma kwa vikimwaneikuwa Itifita nenesiyai. ⁵ Noko fasinei muka nuwatami ina dauna be tututaumi kwana vikanuwanuwagoyo, kwa vikimwaneikuwa be a nemiya nofemai fasinei. Atu tanake Guyau i mikiteweikuwa a nemiya namoḡa kasi gifafafana fasinei. ⁶ Noga i nemiita manamana nuwesi. Eatu yota manamana ⁵ si nenemiya nenesiyai, muka tamo aitevana kana fata ina baguna o ina nukabwaga. ⁷ Guyau i mikiteweikuwa kunaumi ebe yawasimi ata gifafafanisiya ketaketa dewabauna nenei, ebe susukwa kiyakiyayana

muka ina domuna fwayafwaya nofe nenei. ⁸ Nofe fasinei kwami muka kwata teweyeiku be ata nemi nofemai, eatu tanake Guyau i teweyikuwa. Eketa i tenikuwa togivisawakedana tufomu fasinei, yota yana namonamoḡa yasi tuveka keta yota Itifita kana tovisime.

⁹ Nofe tova kwana dibwana amaku nenei eketa kwana iyaviya, ‘Natuu Yosefa maise i bwaduwa, “Guyau i tenikuwa Itifita kana tovisime nakasina. Eketa muka kuna nuyawayawanei nenekuwai. ¹⁰ Na uguniu kwata vikukuwayauna, be yami yomuyomu be waḡawaḡau nukusi kwata nemiya fwayafwaya Goseni nenei, niniukuwai kwata vimenana. ¹¹ Ebe yo manamana 5 nenesiyai yawane noga ina niniya, ana kitikitimiya. Akata ka sabu nukusi vitanona nenei kwana fakwa.” ’ ’

²⁵ Yosefa sisitawaḡana Itifita si teweiya atu si makavinisiya Kenani amasi Yakobo nenei. ²⁶ Eketa amasi si iyaviya si bwaduwa, “Yosefa noko i fakwafakwa, muka ita mate atu tanake Itifita kana tovisime.” Eatu Yakobo si visabanutuiya eketa muka ita vitumaḡaneisi.

²⁷ Atu matatafuna avana Yosefa i bwaduwiya maise si iyaviya. Keta yota Yosefa waganusoni* i teweiya kana kivitotoḡa fasinei, tovanama i kitisiya nuwatana i kanabunabuya. ²⁸ Eketa i bwaduwa, “O bwadu venemokena. Natuku Yosefa gewa i fakwafakwa. Kwa niyeiku be natuku tafakaina a kitai, fonana a nowaniya, yo muniyai kwana teneviunikuwa.”

---

^{45:9} Bunanige 7:14 * ^{45:27} Waganusoni o yomuyomu munisiyai si sisinavifotiya eketa si sonisonidadaniya.

46

Yakobo Ugunina Nukusi Si Niya Itifita

¹ Eketa Yakobo, yota kana wava kana vinuwa Isineni, ugunina nukusi si vikukuwayauna Itifita fasinei. Eketa tovanama si nemiya Biyasiba, yomuyomu i vibwanaoseisiya amana Aisake yana Guyau nenei. ² Na nuwabunanama nenei Guyau kenokitai i iyaviya i bwaduwa, “Yakobo! Yakobo!”

Eketa i vinowaniya, “Iyau weka.”

³ Eketa Guyau i bwaduwa, “Iyau Guyau, amau yana Guyau. Muka kuna matuta ku niniya Itifita fasinei, uḡuna noko menaninama nenei susukwau ana givinakasiya. ⁴ Iyau nukusi tana sobuwa Itifita eatu yawane yota susukwau nukusi ana makavinimiya nofemai. Eatu kwaḡa o natuu Yosefa nimanei kuna vidawana.”

⁵ Eketa waganusonisima tufomu i vininitisiya nenesiyai Yakobo natunatuna si totoiya yota kakawasi keta natunatusi, eketa menana Biyasiba si teweiya. ⁶⁻⁷ Yota yasi yomuyomu be kukuwa matatafuna Kenani nenei kasi fwasimowai i kikinomana, nukusi si niisiya Itifita. Yakobo i misiniya natunatuna namoḡa be vivine keta yota waḡawaḡana nukusi.

Yakobo Ugunina Nukusi Si Kikinomana Itifita

²⁸ Yakobo Yuda i visimeiya i venuviketanauna Yosefa ina matakawiya vitana fafani Goseni nenei sina vikaninisaga. Tovanama si kikinomana nokomai, ²⁹ Yosefa yana aviya kana waganusoni si gidewadewiya keta i niya Goseni, amana i venufotefotiya. Tovanama amana i kitiya, i nusiya

keta i bwediiya matanubwayouna. ³⁰ Keta Yakobo Yosefa i iyaviya i bwaduwa, “Kimoki gewa naki tauku matakawai tafakaiu a kitiya na yawasiu, eyo muniyai kana nufota ina kakavikuwa.”

48

Ifeneimu Keta Manasa Kasi Sawanuwaḡabubu

¹ Tamoka tova Yosefa i biganowana amana i visafwavinaḡa. Eketa natunatuna kasi nuwa Manasa keta Ifeneimu i ovisiya keta si niya Yakobo kana kita fasinei.

² Tovanama Yosefa i kikinomana, Yakobo si iyaviya si bwaduwa, “Natuu Yosefa i nemiya.” Eketa Yakobo matamataveyai atu naki i fiwanemokiya keta i nuvitoiya kana kiviya.

³ Keta Yakobo Yosefa i iyaviya i bwaduwa, “Fafani Kenani menana Nusi nenei Guyau Tofiwanaonaona i kenokikinomana nenekuwei keta nokomai i sawanuwaḡabubuwikiwa. ⁴I bwaduwa, ‘Kimoki ka sabu ana givinakasiya. Susukwau ana givigeyaniya ebe kunuma yagwanina ina kikinomana. Yota fwayafwaya nofe ana venisiya susukwau yasi fwayafwayavaḡata.’”

⁵ Yakobo yana bwadu i nusaviya i bwaduwa, “Eketa natunatu kasi nuwa Ifeneimu keta Manasa Itifita si tufuwa yo muniyai a nemiya o iyou natunatuku, naki maisemoka Nubeni keta Simiyoni. ⁶ Eatu muniyai natunatu sina tufuwa, enao kwaḡa natunatu. Eatu yasi fwayafwaya kana vitoniwaga fasinei o sisitawaḡasi Ifeneimu keta Manasa kasi wavai.”

13 Eketa Yosefa natunatuna kasi nuwa i niisiya Yakobo niniunei. Ifeneimu i teniya Yakobo kukikimawana, atu Manasa o kukikikataina. 14 Eatu Yakobo nimana i tewewenuya keta kikikataina gwadiyei Ifeneimu debabounei i teniya atu kikumawana o i teniya kotokikinuna Manasa nenei. 15 Eketa Yosefa i sawanu wagabubuwiya i bwaduwa,

“Guyaunama amaku Aisake keta waḡaku Ebe-naamu nenei si kodukoduwa,
tufunakata nofe ita sawanu wagabubuwiya.

Guyaunama yawasiku kana matatafu nenei i kitavikavinikuwa maise yomuyomu kasi tokitavikavina,
ita sawanu wagabubuwiya.

16 Yota Guyau kana kaetoḡanama abamei i ofafafikuwa dauna matatafuna nenesiyai,
ita sawanu wagabubuwiya.

A kawakawanunukuwiya be nofe tufunakatasima nenesiyai,

namoḡa kaku wava, amaku Aisake keta yota waḡaku Ebe-naamu kasi wava,
sita tukutukusiya.

Keta yota a kawakawanunukuwiya
be kasi sabu ita nakata fwayafwaya nofe nenei.”

17 Eatu tovanama Yosefa i kitiya amana kikikataina* i teniya Ifeneimu debabounei muka

---

* 48:17 Fiyao Isineni si sanamaniya kikikatai nima kana sawanu wagabubu nakatamataina yo kikumawa. Na fasinei keta tovanama Yakobo kikikataina gwadiyei nenei i teniya, Yosefa i sabanutuiya.

ita sebobo. Na fasinei amana nimanei i ova be ita tenetamaniya Manasa debabounei. ¹⁸ Eketa i bwaduwa, “Amaku, na muka nemaize. Manasa o kotokikinuna. Na fasinei kikikataiu debabounei ku tenei.”

¹⁹ Eatu amana i vikununewanewa i bwaduwa, “Natuku, a sanamaniya avana a savisaviviniya. Kimoki Manasa kana wava ina nakata. Susukwanei yawane kunuma nakasina ina kikinomana. Atu taina o yawane nakatamataina yo tawaḡana. Eketa susukwanei yawane kunuma yagwanisi sina kikinomana.” ²⁰ Eketa na kuyadayadanama nenei i sawanuwigabubuwiya i bwaduwa,

“Avi tova fiyao Isineni yasi sawanuwigabubu kana tovai, kami wava sina kinana sina bwaduwa,
 ‘Guyau ka kawakawanunukuwiya be ita sawanuwigabubuwiya vitana Ifeneimu keta Manasa i sawanuwigabubuwiya maise.’”

Noko nenei Ifeneimu kana wava i teneviketanuniya eatu Manasa i vimunifota.

²¹ Eketa Yakobo Yosefa i iyaviya i bwaduwa, “Ku nowaniya, iyau o kabegomokena be ina kakavikuwa, eatu Guyau o kwami nukusi. Eketa yawane ina makavinimiya waḡawaḡami fwayafwayasiyai.”

49

Yakobo natunatuna i wenevakukusisiya eketa kasi sawanuwigabubu nenei, i iyavisiya ibasima yawane

sina kikinomana nenesiyai. Eketa Yuda nenei o nofemaise i bwaduwa.

Yakobo Yuda I Sawanuwigabubuwiya

- 8 “Yuda, unaunau sina daviwa
keta sina koduwa neneweu.
Ka aviya kuna gikayusiya keta kuna vatanisiya.
- 9 O Yuda, kwaḡa maise naiyoni mwanavauna,
kimoki mani yomuyomu kuna fiwanateweisiya
keta kuna visimeisiya.
- Naki naiyoni maise, tovanama
ina gevagevamunuwa muninei yo
ina makaviniya ina ketosebaḡa,
atu aitevana simo fatafatana yo
ina vikasanegwanegwai?
Naki mukamokena!
- 10 Tufomu yana visime kana kiwana Yuda ni-
manei ina fakwa
keta susukwana o tova kana matatafu
sina vivitovisimeya
kana nivaniva tonikiwana ina nemiya.
Nokomai kunuma matatafusi
sina vimogumoguwiya.”

33 Tovanama Yakobo natunatuna nenesiyai
i nusifufukooḡa, i sioviniya keta i kenofana.
Tovanama nenei yawasina itununoviya keta
i vidawana.

Yakobo Itifita i fakwa manamana 17, eketa manamana kana vikatutamokeina na yawasina i fakwa o 147.

50

Yosefa Sisitawaḡana I Sawavininiusiya

¹⁵ Yosefa sisitawaḡana si sanamaniya amasi yawasina i kakaviya eketa tututausi si vikanusifusifufuwa si bwaduwa, “Namai tu Yosefa yata fufunagoyo manatuwaina ina tukunakasiya yo ina kwabuyuna.” ¹⁶ Eketa sifufu si vininitiya Yosefa nenei si bwaduwa, “Muniyai yo amata yawasina ina kakaviya, i bwaduwa, ¹⁷ ‘Yosefa nofemaise kwana iyaviya. “Sisitawaḡau yasi fufunagoyo neneweu, nuwanuwaku kuna vinuwateweiya.”’ Kima o amau yana Guyau kana kaetoḡa na fasinei ka vikokona-sineganiganiya neneweu ebe yama go'yona kuta vinuwateweisiya.” Tovanama Yosefa bwadu nofe i nowaniya, i bwedisitasita.

¹⁸ Eketa sisitawaḡana si nemiya naunei si fekuwa keta si bwaduwa, “Kima ka kaetoḡa.”

¹⁹ Eatu i iyavisiya i bwaduwa, “Muka kwana matuta, iyau muka Guyau. ²⁰ Manatuwaina kwata givikuvavanikuwa eatu Guyau i gikikinomaniya kana dewadewana ebe namoḡa yagwanisi muka sina domuna, maise kimoki ta kitakitiya. ²¹ Na fasinei muka kwana matuta, na natunatumi ana kitavikavinimiya.” Nofemaise fonana biganei i sawavininiusiya.

Buk Baibel long Kaninuwa
Portions of the Holy Bible in the Kaninuwa language of
Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Kaninuwa long Niugini

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaninuwa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

4bd5ff25-b536-53c8-9426-bc0ecd08c86d